

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI
IPARÁGAK SZÁMÁRA ♥ ♥ ♥ ♥

SZERKESZTI TANAY JÓZSEF
FŐMUNKATÁRS NOVÁK LÁSZLÓ

FOLYÓIRAT	
1926/27	125
ELYETEMI KÖNYVTÁR	
SZEGED	

KIADJA A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRE BUDAPESTEN

Könyvnyomdák Budapesten.

I. kerület.

Ádám Herman
Krisztina-körút 77.
M. kir. Államnyomda
Nándor-tér 1.
M. kir. tud. Egyetemi ny.
Iskola-tér 3.

II. kerület (Viziváros).

Bagó M. és Fia
Ponty-utca 4.
Goldberger Ignác
Fő-utca 23.
Heisler Jaroslav
Várkert-rakpart 1.
Müller K. (Münster K.)
Albrecht-út 3—5.

III. kerület (Ó-Buda).

Bartallás Imre
Remete-hegy.
Bichler Ignác
Kiskorona-utca 15.
Wimmer Márton
Szerföld-utca 10.

IV. kerület (Belváros).

Barcza József
Váci-utca 66.
Buschmann Ferenc
Koronaherceg-utca 8.
Franklin-Társulat magy.
Irod. Int. és könyvny.
Egyetem-utca 4. és
Vármegye-utca 11—13.
Goszler Gyula
Aranykéz-utca 1.
Langer Ede és Fia
Zsibáros-utca 1.
M. kir. posta- és táv. ny.
Főposta-épület.
Mercur kő- és könyvny.
Királyi Pál-utca 9.
Nagy Sándor
Papnövelde-utca 8.
Id. Poldini Ede és Társa
Irányi-utca 1.
Quittner József
Károly-körút, központi
városház.
Róth József
Ujvilág-utca 6.
Szász Dávid
Fővám-tér 5.
Székesfővárosi házi ny.
Központi városház.
Várnai Fülöp
Régi posta-utca 3.
Vasilljevits Péter
Molnar-utca 5.
Victoria-nyomda
Váci-utca 37.
Wodlaner P. és Fial
Sarkantyús-utca 3.

V. kerület (Lipótváros).

Bendiner A.
Arany János-utca 18.
Bichler J.
Kiskorona-u. 15.
Budapesti h. é. v. nyomd.
Lipót-körút 22.
Czettel és Deutsch
Bálvány-utca 12.
Engel S. Zeigmond
Kálmán-utca 1.
Parkas Testvérek
Nádor-utca 19.
Hamburger és Birkholz
Csáky-utca 13.
Hungária-könyvnyomda
Váci-körút 34.
Kállai Ármin
Bálvány-utca 18.
Kálmán M. és Társa
Vadász-utca 32.
Kanitz C. és Fial
Vadász-utca 26.
Károlyi György
Akadémia-u. 20.
Ifj. Kellner Ernő
Csáky-utca 9.
Kertész József
Nádor-utca 28.
Kollmann Fülöp
Arany János-utca 34.
Krausz Lajos
Váci-körút 20.
Krausz S. és társa
Zoltán-utca 11.
Légrády Testvérek
Váci-körút 78.
Lengyel Lipót
Vadász-utca 35/a.
Lőw Ede
Váci-körút 80.
Magyar Hírlap nyomd.
Honvéd-utca 10.
Magyar Sajtó könyvny.
Nádor-utca 74.
Márkus Samu
Báthory-utca 20.
M. k. postatakarékp. ny.
Hold-utca 4.
Munk és Balog
Árpád-utca 12.
Pallas Irod. és nyomd. r.-t.
Kálmán-utca 2.
Pesti Könyvnyomda-
Részvénytársaság
Hold-utca 7.
Pesti Lloyd-társulat ny.
Dorothy-utca 14.
Pollák Elkán
Nagykorona-utca 21.
Schlesinger Vilmos
Honvéd-utca 2.
Thália-nyomda
Pannonia-utca 6.

VI. ker. (Terézváros).

Adler Mór
Laudon-utca 6.
Andal Gyula
Szondy-utca 11.

Bendner György
Oyár-utca 42.
Berkovits János
Teréz-körút 40—42.
Biraucz és Társa
Amazon-utca 6—8.
Brett Testvérek
Szondy-utca.
Breuer Mihály
Lovag-utca 2.
Bróza Ottó
Váci-körút 17.
Bruck és Társa
Nagymező-utca 5.
Budapesti Ujságn.
Szindy-utca 10.
Eberle József és Társa
Podmaniczky-utca 43.
Európa, irod. és ny. r.-t.
Ó-utca 12.
Express-nyomda
Váci-körút 39.
Fővárosi-nyomda stb. r.-t.
Podmaniczky-utca 39.
Fried és Krakauer
Lázár-utca 15.
Fuchs Samu
Teréz-körút 43.
Gergely Miksa
Lázár-utca 2.
„Globus“
Aradi-utca 8.
Glöckselig M.
Hunyady-tér 7.
Goldschmidt Testv.
Révay-utca 1.
Gutenberg-nyomda
Király-utca 10.
Herrman Ignác
Szerecsen-utca 20.
Hornyánszky Viktor
cs. és kir. udv. könyvny.
Aradi-utca 14.
Kápolnai Adolf
Oyár-utca 23.
Kaufmann, Wolütz és tea
Vörösmarty-utca 52.
Korvin Testvérek
Révay-utca 14.
Kunósy Vilmos és Fia
Teréz-körút 38.
Löbl Dávid és Fia
Nagymező-utca 26.
M. á. v. menetjegy-ny.
Csengery-utca 33.
Minerva ny. (tul. Canal Zs.)
Szerecsen-utca 7/9.
Muskát Miksa
Szondy-utca 4.
Orsz. közp. közs. ny. r.-t.
Váci-körút 61.
Pollacsek Mór
Podmaniczky-utca.
Posner K. Lajos és Fia
Csengery-utca 31.
Radó Izor
Szerecsen-utca 13.
Radó Vilmos
Ó-utca 2.

Rigler József Ede r.-t.
Rózsa-utca 55.
Rózsa Iz.
Podmaniczky-utca.
Schmelcz Izidor
Izabella-utca 70.
Schmidl Sándor
Szerecsen-utca 6.
Schwartz Testvérek
Podmaniczky-utca 35.
Singer Lipót
Ó-utca 15.
Székely Viktor
Ó-utca 15.
Wellesz Béla
Uj-utca 37.

VII. (Erzsébetváros).

Árpád kő- és könyvny.
Valero-utca 9.
Athenaeum Ir. ny. r.-t.
Kerepesi-út 54.
Bárd Jakab
Almásy-utca 5.
Biró Albert
Klauzál-utca 35.
Elek Lipót
Kertész-utca 20.
Erzsébetvárosi könyvny.
Dohány-utca 29.
Fischer Á. és fia
Csömöri-út 13.
Gallitzenstein H.
Kertész-utca 25.
Garai Mór
Károly-körút 3.
Gelléri és Székely
Kerepesi-út 34.
Gross és Grünhut
Jósika-utca.
Grünwald Ödön
Wesselényi-utca 4.
Hedvig Imre
Wesselényi-utca 9.
Hedvig S.
Dohány-utca 12.
Kellner Gerson
Csányi-utca 13.
Löbl Mór
Király-utca 27.
Löblovitz Zeigmond
Csömöri-út 78.
Lusztig Mór
Kertész-utca 37.
Markovits és Garai
Rombach-utca 10.
Mermelstein Fülöp
Wesselényi-utca 11.
Nagel István
Vörösmarty-utca 14.
Neuwald Illés
Dohány-utca 44.
Pannonia-nyomda
Rombach-utca 8.
Propper Leó
Erzsébet-körút 35.
Reform-nyomda
(Welsz Á.)
Rombach-utca 5.
Reich Ármin
Dohány-utca 84.
Roth Mór és Társa
Kertész-utca 23.
Spatz Henrik
Dob-utca 55.
Stern Péter
Kazinczy-utca 35.

Vészai Gerzson
Wesselényi-utca 27.
Wiesinger József
Wesselényi-utca 30.
Zeisler M.
István-tér 17.

VIII. ker. (Józsefváros)

Anglo-nyomda
Baross-utca 47.
Budapesti Hírlap nyomd.
Rökk-Szilárd-utca 4.
A Nap ut. v. áll. nyomd.
Rökk-Szilárd-utca 9.
Corvina-nyomda
Baross-utca 4.
Özv. Fried Ignácné
József-utca 24.
Fritz Ármin
József-körút 9.
Hell I. Ede
Luther-utca 4.
Klein Vilmos
Kerepesi-út 73.
Kohn Simon
József-körút 10.
Kossuth Lajos-nyomda
Tisza Kálmán-tér 6.
Könyvnyomdászok Szak-
köre tanfolyamának
kísérleti nyomdája
Tavasmező-utca 15.
Lipinszky és társa
Nap-utca 19.
Otthon-nyomda
Mária-utca 42.
Révai és Salamon
Öllői-út 18.
Rózsa Kálmán és Neje
Szentkirályi-utca 30.
Spltzer Márk
Békkocsis- és Német-utca
sarkán.
Stephaneum ny.
Szentkirályi-utca 28a.
Szent László-nyomda
Rökk-Szilárd-utca 28.
Nemzetközi könyvny.
Kőfaragó-utca 10.
Uránia-nyomda
Mária-utca 11.
Wessenberg Ármin
József-körút 16.

IX. ker. (Ferencváros).

Engelmann Mór
Vámház-körút 15.
Harsány Emil
Lónyay-utca 7.
Mezel és Panker
Soroksári-utca 4.
Műszaki Ir. és ny. r. t.
Soroksári-utca 5.
Pátia-nyomda r.-t.
Öllői-út 25.

X. kerület (Kőbánya).

Első kőbányai könyvny.
Jászberényi-út 1.
Merendy Károly
Liget-tér 4.

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ-
HIVATAL

Budapest V, Hold-utca 7

A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRÉNEK
HIVATALOS KÖZLÖNYE

ELŐFIZETÉSI ÁR

Egész évre 4 kor., fél évre 2 kor.

Egyes szám ára 40 fillér

Szaktanfolyamunk.

A tanítás rendben folyik. A hallgatók száma 39. A kísérleti nyomda is teljes üzemben van már. A hallgatók négyes csoportokban szedik a föladataikat, s munkáikból folyóiratunk ezentúl mutatót is fog közölni. A nyomtatást egy törekvő gépmester szaktársunk, *Bauer Henrik* vállalta magára, s ügyességével és buzgóságával már eddig is jelentékeny szolgálatot tett a szaktanítás ügyének.

Elektromótorunk még nem lévén, Wörner-féle gyorssajtónkat ideiglenesen kézi erőre kellett átalakítanunk. Az e közben felmerült munkálatokat *Nádor Lajos* úr, a Budapesti Gutenberg-ház főnöke, ingyen végeztette.

A budapesti *Fischer és Mika* betűöntő cégtől mintegy 60 kilóra való betű- és ürtöltő-anyagot kaptunk e hónapban. Közte van e jóhírű betűöntőde „*Secessio*“ elnevezésű vékonyvonásos groteszk betűfajtájának petit, garmond, ciceró, tercia és textus fokozata is.

Pusztai Ferenc úrtól, illetőleg szakelőadóink egyikétől *Radnai Mihálytól* 38 évfolyam különböző német meg francia szakfolyóiratot kaptunk, amely a Tanay József elnökünk adományozta művekkel s a később beszerzendő betűöntői mintakönyvekkel együtt alapja lesz a mi szaktanfolyami külön kis könyvtárunknak.

Goldstein Adolf úr, a nürnbergi Kempewerk képviselője, Kempe Károlynak a stereotípiáról írott kitűnő művét adta tanfolyamunknak.

Hogy a nemeslelkű támogatóink által rendelkezésünkre bocsátott szerelvényekért a felelősséget nyugodt lélekkel elvállalhattuk, a Szakkör választmánya legutóbbi ülésén elfogadta azt a javaslatot, amely szerint a nyomda felszerelése tűzkár és betörésből származható kár ellen biztosítandó, s az ez irányban szükséges lépéseket már a legközelebbi napokban meg fogjuk tenni.

Rajzoktatás dolgában eljutottunk a könyvdíszítéssel kapcsolatos tervezetekig. A hallgatók borítékrájzatokat, könyvtábladíszeket terveznek, még pedig többnyire az eddig megismertetett magyaros díszítő motívumok fölhasználásával. A vázlatkészítési gyakorlatok is rendben folynak; e tanítási tárgynál a

cél közvetlen gyakorlati, s ezért a hallgatókkal cégjegy-, levélfej-, meghívó- stb. tervezeteket készítettünk, még pedig a kísérleti nyomda betű- és díszítőmenny-anyagának folytonos szemmeltartásával. Egy-egy nyomtatványmintához rendszerint azonos szöveget kap a tanfolyam minden hallgatója. Arra természetesen ügyelünk, hogy az ekkép föl adott szöveg magyarosság és helyesírás dolgában egyaránt kifogástalan legyen.

***

XVI. előadás 1905. évi január hó 22-én. Tárgy: **Vázlatkészítés és a szedés gyakorlati oktatása.**
II. A céget hirdető kártyák. *Ifj. Aigner Antal, Kún Kornél, Löwy Salamon, Novák Alajos, Prüner Arnold, Spitz Adolf, Stefáni József és Szauer Adolf* közreműködésével tanította *Mitterszky József*. A próbaszedéseket nyomtatta: *Bauer Henrik*. Az előadás anyagát összefoglalta: *Novák László*.

A céget hirdető kártyák eredete a névjegyre vezethető vissza. A névjegyek divata mind szélesebb körben terjedvén, a vagyonosabb kereskedők is csináltattak a maguk számára névjegyet, s természetesen rája nyomtatták foglalkozásuknak a megjelölését is. A kereskedők névjegyein a praktikus elem későbbben mind jobban kidomborodott; a foglalkozás megjelölése mellett lassankint helyet talált magának a névjegyben az árúcikkek, ipari termékek megnevezése is, s ennek révén az efféle névjegy szövege mind bővebbé s vele arányosan a hozzávaló papíros alakja is mind nagyobbá lett.

A céget hirdető kártyák nagysága és alakja ma már igen sokféle; az összes nyomtatványfajták közül talán itten, meg a meghívóknál szokott legszabadabban nyilvánulni az egyéni izlés. Azelőtt rendszerint 9—12 cm. magas és 14—17 cm. széles kartonpapírosra nyomtatták a cégjegyeket; ma már különösen a papírosra nézve nem állapíthatunk meg határozott irányító elveket. E tekintetben most — talán átmenetileg — az úgynevezett szecessziós papírosok is divatosak. Ezek általában véve színesek és simítatlanok. Alak tekintetében lehet végre a cégjegy még haránt- és magos-formátumos is.

A céget hirdető kártyák szövege néha pusztán csak a névnek, foglalkozásnak meg a lakóhelynek a megjelöléséből áll; sokszor azonban egész sereg más adatot is tartalmaz a kézirat, sőt nem ritkán még kitüntetés érmeinek, udvari szállítói címernek és egyéb apró dúcoknak fölvetelét is megköveteli a cégkártya csináltatója. Minden esetben a szedő ügyességén múlik a szöveg meg az esetleges dúcok izléses csoportosítása.

A cégjegyzékhez, valamint az ezután tárgyalandó akcidens nyomtatványok mindegyikéhez szükséges már valamelyes vázlatot is készítenünk. A legtöbb esetben elegendő az úgynevezett tónusvázlat, amelynél az egyes betűket díszítő darabkákat nem rajzoljuk ki részletesen, hanem csak ceruzával, esetleg vízfestékkel, avagy terpentinnel hígított könyvnyomdai festékkel a tónusbeli értéküknek megfelelő foltokat rakunk föl az eredeti nyomtató papirossal azonos vázlatpapirosra. A méretek helyes voltára azonban mindig ügyelnünk kell. Gondosabb kivitelű igénylő munkáknál a fősorokat, vignettákat is leshedhetjük, s megfelelő nagyságú és minőségű papirosra lenyomatva, a céget hirdető kártya többi tartozékának tónusát azután rajzoljuk, illetve festjük belé.

Azelőtt a cégkártyák tervezésekor a szedés súlypontját a papiroslap közepére igyekeztek helyezni, s az e fölött levő részt fejnek, az alatta levőt pedig lábnak tekintve: arra törekedtek, hogy három fősornál több ne lehessen a kártyán, illetőleg hogy az egész szövegből különösen három sor domborodjék ki: egyik (a legfölből) a kártya közepén, egy másik e fölött, egy harmadik pedig alatta. A modern cégjegyzék is megmaradt a régiek e hármas fölosztásának némi nyoma. A tapasztalt mesterszedő például ma is csak arra törekszik, habár sokszor önkénytelenül, hogy a cégkártya sorcsoportjainak a száma lehetőleg három legyen. A sorcsoportok illetőleg sorok közt általában a cég megjelölését tartják a legfölből, de sok esetben igaza van annak a fölfogásnak, hogy a közönséget nem annyira az illető kereskedőnek a neve, mint inkább a portékája érdekli. Az igaz, hogy ilyenkor a nyomtatványnak nem „céget hirdető kártya“, hanem „reklámos kártya“ volna a helyes megnevezése, s rendeltetésével közelebb járna a hirdetésekhez, mint a névjegyhez. Hogy tehát a szövegnek mely részét emeljük ki jobban, arra nézve első sorban a kéziratot, illetőleg a megrendelő utasítását kell vennünk irányadóul, s csak ha e tekintetben egyáltalában nem akadunk biztos támaszpontonra: járhatunk el a magunk különleges fölfogása szerint. Nagyjából véve, a cégkártya szövegének egyes sorai föl is cserélhetők, sőt aprólékos, az értelmet nem zavaró változtatások is megengedhetők rajtuk, ha ez a szedőnek a sorok alakítása tekintetében könnyebbségére szolgál.

A cégkártya egész szövegét lehetőleg egyetlen betűfajta különböző fokozataiból szedjük. Az olyan nyomtatvány, amelyen többféle a betűfajta: stílus-talan. De a mellett az egyes sorcsoportok meg betűik vastagsága között bizonyos olyan aránynak is kell lennie, amely köztük nagyság- és színezetbeli kontrasztot létesít. Könnyebb megérthetős okáért vegyünk föl itt egy példát. Szedjük például a cégkártya három sorcsoportjának kettejét tercia s harmadikát mediális (mittel) betűnagyságból; meglátjuk, hogy abszolút jó hatást még a nyomás stb. kifogástalansága mellett is csak a legritkább esetben sikerül elérnünk, még pedig azért, mert betűnagyság dolgában nincs meg a kellő kontraszt. Hasonlatos az ilyesmi az olyan vázához, amelynek talapzata és öble majdhogy nem egyenlő, s így az egyhangúság érzetét kelti az emberben. Talán az aurea sectio 3:5-ös aránya, meg az e mellett szintén közkedvelt 1:3-as arány adja meg azt az alapot, amelynek segéd-mével a legtöbb valószínűséggel alakíthatjuk sorainkat jó hatásúakká. Magától értetődik, hogy ezt a szabályfélté nemcsak a betűk nagyságára, hanem a sorok szélességére nézve is jó ha tekintetbe vesszük. Ha a hármas sorcsoport egyikének például 20, a másiknak 18, s a harmadiknak 7 ciceró a nettó szélessége: lehetetlen, hogy a munkánk jó legyen.

A cégkártya körülkerítése, illetőleg kasztettás rendszerű szedése ma már nem divatos. S ez a tisztultabb fölfogás mai korszakában könnyen is megérthető. Mentől kisebb valamely nyomtatvány: annál kevésbé tűri a keretezést. A cégkártyával rokon névjegy szövegét ma már senkinek sem jut eszébe körülkeríteni. Főleg ez tehát a céget hirdető kártyánál is.

Amennyiben a megrendelő kívánságára mégis csak kereteznünk kell a cégkártyát: először is megnézzük, hogy ebből vagy abból a betűfajból milyen szélességű lenne a fősor. A fősor előre való meghatározása ugyan nem igen szokásos, de rendszerint annál tanácsosabb, mert a keret és a fősor így hozható legbiztosabban harmoniába. Ha a fősorra nézve megállapodtunk: vízszintesen fekvő hajónkon a papirosnagyság pontos figyelembevétele mellett megszedjük a keretet, beléállítjuk a fősor, a fönmaradó teret megtöltjük ürtöltővel, s aztán levonatot készítünk róla. E levonaton aztán ceruzával kikalkuláljuk a többi sornak meg az esetleges belső díszítménynek a nagyságát és fekvését. Ha a bekerített cégkártya szövege kevés: e közbeneső levonatkészítésre nincs is szükség. Vastagabb keret alkalmazásakor a belső tér aránya a papirosához képest megváltozik, s ilyenkor oldalsó kaszetta beletoldásával tesszük a fősorok helyét az arany-metszést jobban megközelítő arányúvá.

A céget hirdető kártyákat sokszor többszörösen nyomtatjuk. Ilyen esetben járjunk el tervszerűen:

már a szedés megkezdése előtt tisztában kell hogy legyünk az alkalmazandó színekkel, s szedésünket is ahhoz képest állítjuk elő. Az olyan munka, amelynél a szedés teljes elkészülte után kezdjük törni a fejünket azon, hogy melyik sort micsoda színnel nyomtassuk: logikátlan.

* * *

XVII. és XVIII. előadás 1905. évi január hó 29-én és február hó 5-én. Tárty: **Vázlatkészítés és a szedés gyakorlati oktatása. III. A levélfej.** *Ifj. Aigner Antal, Kún Kornél, Löwy Salamon, Novák Alajos, Prüiner Arnold, Spitz Adolf és Szauer Adolf* közreműködésével tanította *Mitterszky József*. Próbaszedéseket nyomtatta: *Bauer Henrik*. Az előadás anyagát összefoglalta: *Novák László*.

A levélfej fő célja az, hogy a címzett pontos emlékezetében tartsa a levél föladójának a címét, s e végből szövege általában messzebb áll a reklámoságtól, mint a cégkártyáé. A cím és az üzleti különlegességek megjelölése mellett tehát legföljebb még az esetleges kitüntetések fölsorolását találhatjuk az átlagos levélfejen.

Alak tekintetében kétféle levélfejet szokás megkülönböztetni: a papirosnak csak a fölső bal sarkát elfoglaló *sarki*, meg a papiros fölsején átfutó *széles* levélfejet. A további alakbeli megkülönböztetések a papiros alakjától függenek; a quart-levélfej magától értetődően quart-nagyságú papirosra, az oktáv levélfej pedig nyolcadrétnyi (vagy helyesebb meghatározással: 0-ás negyed stb.) nagyságú papirosra való. A kis-foliónyi papirosnagyságra nyomtatott levélfej már nagyon ritka.

A levélfejjel ellátott írópapiros lehet kétoldalas meg négyoldalas is. A négyoldalas papiros levélfejét sokszor a negyedik oldalra nyomtatják, úgy hogy például a két oldalt elfoglaló levél írását a negyedik oldalon kezdjük s az elsőn folytatjuk. Az ilyes elrendezésnek az a jó oldala, hogy levélíráskor nem kell a papirost hajtogatnunk. Egyébként az egyéni izlésnek is van ebbe beleszólása.

A levélfej nyomtatására legjobb, ha úgynevezett írodai papirost veszünk, amely alaposabb enyvezettségénél fogva írásra a legalkalmasabb. A könyvpapiros rendszerint lazább összetételű ennél, s enyvezettségé foka is kisebb, úgy hogy a tinta kisebb-nagyobb mértékben széjjelfut rajta. Különböben az írodai papirosnak is igen sok fajtája van: vastagság-, súly- és összetételbeli eltéréseken kívül külsőleg is jelentékeny különbségeket láthatunk rajta. Van például bordázott, recés, többféle módon kockázott, víznyomással vonalzott stb. írópapiros. A mester-szedő szempontjából a sima papiros a legjobb, mert ezen semmi sem zavarja a szedés hatását.

A levélfej sorai szedésében, ezek elrendezésében és díszítésében bőségesen megnyilatkozhatik a szedő

izlése és tudása, mert bármennyire egyszerű munkának lássék is a levélfej: az alkalmas betűfaj megválasztását és a sokféle különböző szöveg tetszetősen való alakítását a szedés eszközeinek bizonyos korlátoltsága meglehetősen nehéz és kényes dologgá teszi.

A levélfej használata különben elég széles körű s az egyszerű levélpapiroson kívül különleges célú nyomtatványokra, így számlákra, körlevelekre is rá szoktuk tenni. Természetes azonban, hogy ilyenkor sarki levélfejjel aligha kombinálhatjuk a számla-ürlap meg körlevél szövegét, s már csak a szedés egyensúlyának biztosítása okáért is széles, a papiros fölsején átfutó levélfejet kell szednünk. A szedőszabályok ilyenkor is ugyanazok; s csak azt jegyezhetjük meg, hogy az ilyenképpen kombinált levélfej általában gazdagabb díszítést tűr meg, mint az egymagában álló.

A sarki levélfej szedésének szélessége oktáv alaknál 8—10, quartnál 10—12 ciceró lehet. Fölső és balfelöli margóját mintegy 2—3 ciceróra számíthatjuk. Fölül valamicskével — talán egy nonpareillejel — több is lehet, mint oldalt. Fősora — mint a levélfejeké egyáltalában — mindig az illető cégnek a teljes címe, s nagyságának maximumául oktáv papiroson a garmond, quarten pedig a mediális betű verzálisát vehetjük. A szöveg többi része aztán ehhez igazodva: megfelelően kisebb. A sarki levélfej díszítésére nézve általános érvényű szabály, hogy az lehetőleg szerény legyen.

A sarki levélfejek szédése dolgában vagy az egyszerű szimmetrikus szedés-alakítási rendszerhez folyamodunk, vagy pedig a szimmetrikustól eltérve, egy képzelt tengely körül bár szabadon, de mégis úgy rendezzük el a sorainkat, hogy az egyensúlyuk meg legyen. Ha kevés a szöveg: szimmetrikus munkára vagyunk utalva, s középre zárjuk a sorainkat; sok szöveg esetében ez a középre-zárás monoton volna, s ezért nem sokat törődve a szimetriával: fősorainkat beljebb is futtathatjuk a papiros közepe felé, meg kijebb is esetleg. De ekkor már egy bizonyos tengelyt okvetlenül el kell képzelnünk és sorainkkal abból kiindulunk.

Az átfutó levélfejek rendes szélességét nyolcadrétű formátumnál 20—26, quart-alakúnál 32—40 ciceróra vehetjük, s betűik vagy 2 fokozattal nagyobbak lehetnek, mint amekkorákat a sarki levélfejeknél szoktunk alkalmazni. Az első sornak a papiros fölső szélétől való távolsága mintegy 3—4 ciceró szokott lenni. Az ilyen átfutó levélfej díszítése már valamivel gazdagabb is lehet, mint a sarki levélfejeké.

A levélfej betűinek megválasztása dolgában irányító elvünk általában az, hogy a vastagabb betűk, meg a merev vonásúak is (pl. francia vágású keskeny félkövér antiqua) kerülendők, s helyettük főképpen a könnyebbfajta modern betűk (amelyek

különben jórészt a mediaevalis jellegű betűk csoportjába tartoznak) használandók. Keskenyebb betűket ha alkalmazunk: soraink az erőltettség látszatát keltik. Ugyanilyen hatást szül a széles betűk alkalmazása. Legjobb tehát, ha a levélfej sorait (valamint minden más nyomtatványét is) normális szélességű betűkből szedjük, amilyenek a könyvbetűk általában.

Itt nem árt fölvetni azt a kérdést is, hogy minő betűvel: verzálissal vagy kurrenssel ajánlatosabb-e szedni a levélfejek s általában a hasonló célú nyomtatványok szövegét. E kérdés bár igen egyszerűnek látszik: nem könnyű rája a felelet, már csak azért sem, mert a kurrensbetűs meg a verzálisos szedésnek egyaránt megvan a maga külön-külön előnye. A kurrensbetűs szedés tagadhatatlanul sokkalta könnyebben, biztosabban olvasható, mint a nagybetűs; a verzálisokból álló sor pedig ezzel szemben — föltéve, hogy a betűk közötti hézagokat egyformára szabtuk — sokkal egységesebb képet ad, s így általában jobban is díszíti a papiroost.

A magunk fölfogása e tekintetben az, hogy a kurrens betű használata mellett szól a nagyobbik argumentum: az olvashatóságra vonatkozó, s ezért ha van valamelyes szép, dekoratív hatású betűfajtánk, szedjük csak bátran annak kis betűivel a levélfejet, föltéve, hogy ennek fősorában nincsen lelógó betű. Mert a fölfelé nyúló betűk (b, d, f, h, k, l, t) már a gyakoriságuknál, meg a közbeeső kezdőbetűknél fogva sem igen bontják meg a sor egységét; a lefelé nyúlók (g, j, p, y) azonban ritkább voltak következtében (100 kinyúló betű közül átlagosan mindössze 15—20 az ilyen) terciától, textustól fölfelé már meglehetősen rútol, sőt zavarólag hatnak.

A keltezés sorát rendszerint kurzívából vagy írásbetűkből szokás venni, de ez nem szabály, amennyiben álló betűt is egész bátran vehetünk hozzá, különösen akkor, ha magyar szövegű levélfejről van szó. A magyar nyelvű keltezést (pl.: Budapest, 19.....) ugyanis nem szakítja meg többszörösen a pontozott lénia, mint a német, francia meg angol nyelvűt (Budapest, den .....

19.....), s így az írás dült voltához nem is kell oly mértékben alkalmazkodnunk.

A levélfejnek szerves függeléke az ujabban már kevésbé használt szöveges *oldalléc*. Az átfutó levélfejből szokott kiágazni s a papiros bal oldalán lefutni. Szélessége oktáv alaknál 7—9, quartnál 8—12 ciceró; sorainak a papiros oldalsó szélétől való távolsága $2\frac{1}{2}$ —3 ciceró, s ha csúcsos ornamentummal végződik: alul legalább is 4—5 cicerónyira kell maradnia a papiros alsó margójától. A levélfej szedését az ilyen oldalléc sokszor rendkívül komplikálttá teszi, egyrészt sorainak keskeny formátuma miatt, másrészt pedig azért, mert csak igen ritka esetben sikerül a fölül lévő fej, meg az oldalt húzódó szöveg között kifogástalan ornamentális kapcsolatot létesíteni. Sőt a mostani mesterszedés egyik fő-fő elvének, a betűfaj egységes betartásának is bajos dolog érvényt szerezni az e fajta oldalléces levélfej szedésekor. Ennek fő oka a sorok túlságos keskenysége.

Az oldalléces levélfej igen sokszor szinte megköveteli az ékesítést. A sok szöveg könnyebb áttekinthetése végett egymástól apróbb vonalakkal vagy ornamentum-darabokkal elválasztott sorcsoportokat kell a legtöbb esetben alkotnunk, ami szaggatottá teszi a szedés képét, s csak úgy üthető helyre, hogy valamely könnyed lénia-ornamentummal fűzzük a fejet meg az oldallécet együvé. Az efajta ékesítésnek azonban lehetőleg diszkrétén kell történnie.

A levélfej színezése dolgában nagyon óvatosaknak kell lennünk, mert e nyomtatványfajta tapasztalásunk szerint nagyobb fölületeken nem tűri a telített színeket. Különösen fontos az, hogy a díszítmény ne toladójék a tömörségével vagy a színével előtérbe, már csak azért sem, mert a levélfejen kevesebb az ornamentum létjogosultsága, mint bárhol másutt. Ha egyszerű vékonyas léniaból áll a dísz: nyomtathatjuk telített vörössel, vagy más intenzív színnel is; de mihelyt tömörebb a soroknál, a színértékét azonnal le kell fokoznunk a festék fehérrel való törése, illetőleg kencével való halványítása segédelmével.

Inasképzés a gépteremben.

A gépterem mindez ideig szakirodalmunkban, valamint az időközönként tartott felolvasásokban is nagyon mostoha bánásmódban részesült. Míg a szedő-munka mindegyik ágazatával bőségesen foglalkoznak az erre hivatottak: a gépmesterek és nyomók teendőinek ismertetése és a gyakorlati életben való célszerű alkalmazása alig teszi a szakirodalom néhány százalékát. Ennek pedig nagy részben oka a hiányos inas-képzés is.

Ha jól tudom, az inas-iskolák előadási anyaga írásból, olvasásból, nyelvtanból, számtanból és rajzból, továbbá a harmadik osztályban még a könyvitelből és fizikából áll. S bár ezek egyike sem fölösleges, de nyomdász-szempontról tekintve, speciálisan a gép-inasokra vonatkozólag az ilyen tanítás egyáltalában nem helyettesítheti az igazi szakiskolát. Jellemző erre maguknak az inasoknak a fölfogása is, midőn azt rebesgetik, hogy minek is járnak ők ilyen iskolába, hiszen mindezeket már az elemi és polgári iskolákban is tanulták. Igazuk van, mert ellenesetben inasul föl sem vétetnének.

Mért nem szerepel az előadandó tantárgyak között például a kémia és mehanika is? Ezekre kellene fektetni a fő súlyt, a többi tantárgy az oktatásnak inkább csak mintegy kiegészítő része lehetne. Azonfölül a nyomdászat részletes ismertetése is szükséges volna, ami most csak kivonatossan történik.

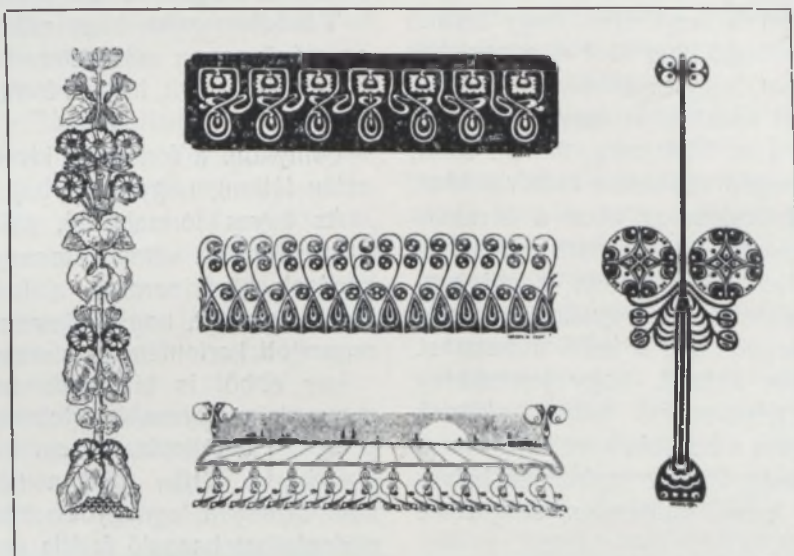
Ha az esti iskolák tanítási terve a nyomdászzal szorosabb kapcsolatban volna: természetesen a tanítást is szakférjakra kellene bízni, nem úgy mint most, midőn azt laikus tanítók teljesítik, akik különben lehetnek kitünő pedagógusok, de a könyvnyomdászat tanításához bizony nem sokat érhetnek. Csodálatos is, hogy főnökeink nem tiltakoznak és nem emelnek szót illetékes helyen, hogy a tanítás a rendes mederbe legyen terelve, hiszen első sorban az ő érdekük, hogy az inasoktatás igazán szakszerű legyen.

Mindinkább nagyobb kérdőjellé alakul, hogy miért ütközik oly nehezen elhárítható akadályokba egy a célnak teljesen megfelelő inas-szakiskola fölállítására.

Külföldön a legtöbb iparág rendelkezik ezzel, sőt nem régen olvastam, hogy Bécsben a szakszerű oktatást már kiterjesztik a komfortáblis kocsisokra is.

Minálunk tudom, sok víz folyik még le a Dunán, mire a nyomdászinások szakiskolájának életre való eszméje megvalósul. Addig is hassunk oda, hogy minden reánk bízott fiút tőlünk telhetőleg a legjobb tudással és soha nem csökkenő ügyszeretettel oktassunk, amennyire csak a körülmények engedik. A napi munka forgatagában ugyan — midőn például az egyik gépen sürgős munkát végzünk, a másik gép pedig esetleg indításra vár — sokszor nem nyílik alkalmunk az inast még a leglényegesebb tudnivalókra sem kioktatni, míg a tanteremben, ahol

csend és nyugalom uralkodik, mindez könnyű szerrel és teljes odaadással volna foganatosítható. — E tán kissé hosszadalmas elüljáró beszéd után szükségesnek tartom, hogy az erre illetékes faktorok figyelmét fölhívjam arra az anomáliára, hogy a gép-inasnak fölvett fiú már pályafutása kezdetén hamis úton indul, a további kiképzése pedig fogyatékos. Hamis

Fränkel és König cinkográfiai. Az eredeti nagyság negyedrésze.

úton indul, mert helytelen dolog az, hogy az ilyen reményteljes csemetét mindjárt a gépterembe állítják, ahol nincs alkalmuk közvetlenül megismerkedni a betűvel és tágitókkal, s nem sajátíthatja el azt a szubtilis érzéket, amely a szedés biztos kezeléséhez okvetlenül megkívánatik. A legéberebb fölügyelet mellett is akárhányszor előfordul, hogy a kis gépmesterjelölt csupa kíváncsiságból föl-fölemel egy-egy kolumnát, s persze széjjel is ejti.

A többek között egy hozzám beosztott fiúval is történt hasonló eset és midőn kérdőre vontam, hogy miért babrál a szedéssel, így felelt: „Nem értem, miért bomlott szét az a sok bötű, hiszen erősen össze volt madzagolva!”

Célszerűségi szempontból is elengedhetetlennek tartom, hogy a gépinast legalább félévig a szedőteremben alkalmazzuk, hogy így fölvilágosodjék a betűszedésnek még előtte ismeretlen fogalmáról is. Ha a kiképzés így kezdődik, nem kerül majd vissza a szedőterembe annyi széjjeldobott szedés. A revi-

zorok munkája is meg lesz könnyítve, mert sokszor a revízióban nincs is betűhiba, s csak a hanyag formazárás folytán keletkezett bajok orvoslása végett kell a szedőnek a gépnél görnyednie.

Nem kevésbé fontos dolognak tartom, hogy a szedőteremben töltendő meghatározott idő letelte után a gépinast állítsuk a berakó-asztalhoz is vagy két-három hónapra, hogy így alkalma legyen el-sajátítani azt a kézi ügyességet, amit a papíros kezelése berakás közben igényel.

Különösen oly vidéki városokban, ahol csak egy nyomda működik, nem igen lehet a női személyzetben válogatni, azon egyszerű oknál fogva, mert nincs berakó leány; ha talán van is egy, megbetegedhetik, vagy egyéb körülmények miatt is akadályozva lehet a munkánál való megjelenésben. A gépmester ilyenkor igen jó hasznát veszi, ha a berakásban jártas. Velem is megtörtént, hogy berakó leány hiányában hetekig álltam fönt a gépen. Sőt arról is van tudomásom, hogy egyik-másik kollégám nem azért vesztette el kondícióját, mert a tulajdonképpen hivatásának nem felelt meg, hanem azért, mert hadilábon állt a segédmunkásnői tudnivalókkal.

De meg azért is szükséges az inast a berakásban és egyéb, a leányok által végzett dolgokban is kioktatni, hogy fölszabadulása után a női személyzet fölött felügyeletet tudjon gyakorolni és a tanuló leányoknak megadhatta a kellő útmutatást.

Határozottan merem állítani, hogy jelentékeny százalékot tesz ama gépmesterek száma, akiknek semmi gyakorlatuk sincs a berakás körül. Már most hogyan alkothatnak maguknak e szaktársak helyes ítéletet arról, hogy a leány fölültesen dolgozik-e vagy sem?

Ha az illető segédmunkásnő a teendőiben nem eléggé jártas, úgy a gépmester részéről a legtöbb esetben ilyenforma rendreutasítást kap: „Hallja, rakjon be pontosabban, mert ledobom a masinárul.“

Hát bizony az eféle gorombáskodás nem elég az üdvösségre; szükséges, hogy a gépmester sajátkezűleg meg is tudja mutatni, hogyan történik az illető munkálkodás kifogástalanul.

Mert kérem, a leányokra és asszonyokra nagyon is ajánlatos ám örködni munka közben, különben könnyen mi szegény masinamesterek szenvedhetünk meg értük.

Egy esetet mondok el izlelítőül. Közepes nyomdában dolgoztam. Az egyik gépemen nagyságánál fogva két oldalon kellett berakni és így a nyomóhenger burkolata is mindegyik oldalon külön lett becsipve.

Egyszerre csak azt veszem észre, hogy a nyomás az egyik oldalon gyöngébb.

Az akkor beemelt formát éppen sürgősen kellett kinyomtatni, s így nem volt időm a jelenség okát konstatálni. Hogy magán a nyomóhengeren nincs

hiba, azzal tisztában voltam, mert ilyen lényeges változás nem történhetik meg minden átmenet nélkül.

A példányszám kinyomása után fölbontom a burkolatot, hát az egyik oldalon be volt csipve tizen-egy ív, a másikon pedig — tizenhét.

Egy más alkalommal pedig — és itt már férfi segédmunkás volt a hátramozdító — folytatni akartam a már az előző napon megkezdett nyomást. Ha jól emlékszem, egy vaskereskedő cégnek több ívre terjedő árjegyzékéből volt beemelve tizenhat oldal, körülbelül hatvan apró klisével megspékelve.

Azt a meglepetést, amit az első levonat látása előidézett, nem fogom elfelejteni soha. A szó teljes értelmében úgy bámultam, mint borjú az új kapura. Valamennyi klisé oly erősen nyomódott, mintha egy ciceróval magasabb lett volna, mint az ólombetű.

Tűnődtem rajta, hogy miképpen lehet ez, hiszen az előző napon már kétezret nyomtam belőle, ami a mellett bizonyít, hogy a forma egyengetése teljesen rendben volt.

Fölnyitom a formát és kiveszek egy klisé; ekkor aztán láttam, hogy mi a baj.

Az ügyes formahordó, akit pedig mint ilyent bátran lehetett volna katonanyelven szólva a vén zupások közé sorozni, a formamosásnál oly sok lúgot használt, hogy valamennyi klisénél az aljára ragasztott kartonféle hatalmasan megdagadt.

Ime ebből is kiviláglik, hogy a gépmesternek nemcsak a szorosabb értelemben vett hivatását kell pontosan betöltenie, hanem saját jóvoltáért ügyeljen úgy a férfi-, mint a női segédszemélyzetre, mert bizony a legnagyobb körültekintés mellett is előfordulhat hasonló fatális eset, ami pedig csak a gépmester rovására megy.

A gyorssajtó ismertetése szintén egyik mostoha-gyermeké az inas-oktatásnak.

A legtöbb fiú tanulmánya csak odáig terjed, hogy a gép nyomásra szolgál, a nyomóhengerre pedig az egyengetésre használt levonatot kell fölragasztani. Ezután következik egy nagy pont.

Ismertetni kell velük a gép minden egyes darabját, meg kell nekik magyarázni, hogy melyik alkotó résznek mi a hivatása, mire szolgál, miféle baj érheti; mely részén a legtörekenyebb a gép, a mindenféle állító csavarokat mennyire szabad meghúzni, hogy ezáltal a gép egyes részei ne surlódjának túlságosan. Mindezekre rá kell irányítani az inasok figyelmét, mert a fölszabadítás küszöbén nem egy akad köztük, ki a géprészeket még megnevezni sem tudja.

Van még ezután sok más dolog is, amiben a fiúk nem nyernek kellő oktatást. Ilyen például a praktikus formazárás, festékkeverés, az egyes festékek tulajdonságainak ismertetése, továbbá a hengeröntés, gázmótorkezelés, az erőátvitelnél az elszakadt

szijjak kijavítása, az egyengetéshez használt pép főzése stb. Ez utóbbi dolgokat nagy nyomdákban a munkamegosztás következtében nem végzi ugyan a gépmester, de kis üzletekben bizony mindez az ő vállaira nehezedik és így a fiúnak ezeket is meg kellene tanulnia, hogy föl szabadulása után a gépmester jelzöt szó szerinti értelemben meg is érdekelje. E helyett mit látunk? Azt, hogy a gépinas vágyainak netovábbja az egyengetés. Ezt pedig nem szabad idő előtt megengedni, mert a minden ok nélkül fölragasztott papirosdarab csak a betűk egyenlőtlen kopását idézi elő.

Az egyengetés, noha a gépmester rendes munkakörének csak mintegy ötödrészét teszi, kétségkívül első rangú tényező a gépteremben és éppen ezért csak akkor végezhető fiúkkal, ha ezek a fönt elősorolt teendőkben már tanulási idejükhöz mérten ki vannak képezve. Ellenkező esetben az oktatást illetőleg kontár munkát végzünk.

Erre is szolgálók példával.

Alig egy-éves inason tapasztaltam, hogy napról-napra kedvetlenebb lesz. Kértem tőle: „Mi bajod, fiam?” Mire ő válaszolt: „Szeretnék már — zürich-tolni!” Adtam neki egy mérlegformát s mondtam, hogy zárja meg pontosan, azután emelje be. A zárásnál azonban látom, hogy vakarja a fejét és sehogy sem boldogul. „No látod, — mondom, — te már egyengetni szeretnél és még a formazárással sem vagy tisztában.”

Ezért van aztán akárhány olyan gépmester, aki az egyengetést csak elvégzi valahogy, de a formazáráshoz és a szakjába vágó egyéb teendőkhöz olyan keveset ért és oly hanyag eljárást tanúsít, hogy azt rendes körülmények között egy negyedik évét tanuló inastól sem volna szabad eltűrni.

***

Egyébként a fiúkat zsenge koruknál fogva részesítsük a lehető leghumánusabb bánásmódban.

Viseltessünk irányukban kifogyhatlan türelemmel és vegyük körül őket szeretetünk melegével, mert a durva bánásmód által megbántjuk önérzetüket, elvadulnak, elfogja őket a féltékenység és így kiörljük belőlük a pályájukhoz szükséges lelkesedést, ami pedig minden emberi intézménynél fontos tényező.

A segéd és inas közötti viszony manapság még igen sok kívánni valót hagy fönn nemcsak erkölcsi szempontból, hanem a kiképzés terén is.

Gondolja meg minden egyes szaktárs, hogy a reá bizott fiúnak a lelkülete még gyöngé palánta, amely igen gondos ápolásra szorul. Szakbeli tudását pedig, melyen jövője fölépül, emberbaráti kötelességünk fejleszteni és igyekezzünk eltalálni azt a hangot és az oktatásnak azt a módját, melynek segítségével a tanulásra szánt időt minél jobban hasznára fordíthatjuk, hogy annak letelte után

hasznos tagjává válják a nyomdásztársadalomnak. Ha a reánk bizott fiúnak a fölfogása nehézkes, annál nagyobb úgyszeretettel és kitartással csepegtessük lelkébe a tanulás iránti vágyat, hogy föl szabadulása után szilárdan állhassa meg helyét az élet viharában.

***

A segédavatás szinte fölösleges cerimóniával van egybekötve és minden praktikusságot nélkülöz. A szabaduló-levelet ugyanis a könyvnyomdai gépmesterségben tanúsított előhaladás alapján állítja ki egy iparhatósági hivatalnok, s ezt a haladást az iskolából hozott bizonyítvány igazolja. Hát engedelmet kérek mindenkitől, akiket illet, de ez a legnagyobb abszurdum, mert az állítólagos szakiskolában tanúsított előhaladástól az ujdonsült nyomdászlegény ugyan koldulni mehetne.

Egyes esetekben, ha az iskolai bizonyítvány rossz, elküldik a fiút idegen nyomdába vizsgázn. Itten meg az a bökkenő, hogy lelkiismeretes eljárás mellett a vizsgázóknak legalább kilencvenöt százalékat okvetlen meg kellene buktatni. Én magam is voltam már szemtanúja nem egyszer, hogy a föl szabadítandó inas a fölindulástól valósággal úgy remegett, mint a nyárfalevél és annyira elfogult lelkiállapotban volt, hogy egy egyszerű kompressz forma egyengetését sem tudta elvégezni.

És ez természetes is!

Idegen nyomda, más szokás, ismeretlen gép és a föl szabadulással járó izgatottság folytán könnyen érthető, ha az ilyen fiatal legényke mintegy magán kívül van. Hiszen tudjuk magunkról, ha kondíciót változtatunk, új helyünkön — kivált az első napokban — bizony nem dolgozunk azzal a biztossággal, mint ott, ahonnan kiléptünk. A legtöbb faktor és főgépmester számol is ezzel, s a föl szabadulási aktusnál nem ad föl fogasabb kérdéseket, hanem megtudakolja például, hogy tisztában van-e az illető fiú a kilövési módozatokkal; esetleg beemeltet egy könnyebb formát és a föl szabadítandó inas elkezd az egyengetést, de annak teljes elkészítése már rendesen a gépet kezelő gépmester dolga.

Ha már a mérvadó körök ezt az eljárást — ami talán a régebben divatozott remeklést van hivatva helyettesíteni — célszerűnek tartják, okosabb volna azt ott végeztetni a föl szabadítandó fiúval, ahol inaséveit töltötte. Ha pedig egy idegen nyomda asszisztálásánál talán célszerűségi okokból okvetlen megkivánják, akkor küldjék oda az inast föl szabadulása előtt legalább egy hónapi gyakorlatra. Ez idő letelte után kétségkívül nagyobb sikerrel fog vizsgázn és azonfölül nem lesz kitéve fölösleges izgalmaknak.

No de talán majd mindez megváltozik, ha a könyvnyomtatás mestersége képesítéshez lesz kötve.

Szeniczai Mihály.

Az új vámtarifa.

Az e hó 1-én Németországgal megkötött vám- és kereskedelmi szerződésnek van egynéhány olyan pontja, amely nagyon közelről érinti egyebek közt a magyar könyvnyomtatót is. Talán szívesen veszik olvasóink, ha mi most ezeket sorra vesszük.

A Németországból behozott finom karton-papirosnak vámja eddigelé 7-14 korona volt *métermázsánként*; ezt a vámtételt most 13 koronára emelték. A színesen bevont és mintázott, valamint préselt mintázatú kéregpapiros vámja jövőre 15 (eddig 7-14) korona lesz. Az olyan karton-papirosért, amelynek négyzetmétere 200 grammnál nem nehezebb, eddig 11-90 koronát szedtek az osztrák határon; ezentúl 18 korona lesz a

vámja. Színes papirosért, ha sima: 17 (eddig 11-90), ha mintázott vagy préselt: 27 (eddig 23-81) korona lesz a vám. A valódi pergamenpapiros vámtétele most 11-90, az utánzotté 7-14 korona; jövőre mind a két fajtáé 15 korona lesz. Az általános tarifában külön megnevezett papirosárúkéért és papirosmasszáért, továbbá a hengerbe csavart papirosért az új vámtétel 25 korona lesz métermázsánként.

Nagyjelentőségű dolog az, hogy a Németországból behozott egyes olyan nyomtatványok, amelyekért eddig egyáltalában nem szedtek vámot: jövőre meglehetősen súlyos vámtétel alá fognak esni. Árjegyzékekért, katalógusokért, a szerint, hogy illusztráltak-e vagy sem: 15, illetőleg 12 koronát kell majd jövőre az osztrák határon fizetni; a több színben, arannyal vagy ezüsttel nyomott, vagy réznyomatú vagy

rotációs fotográfiával készült plakátok vámtétele 55, kétszines egyéb plakátoké 15 korona lesz.

A magyar és osztrák betűöntőkre nézve fontos a Németországból importált betű- és ornamentum-anyag vámjának 12 koronáról 25-re emelése. A sárgarézből vagy más nem nemes fémből készült betűk, léniák stb. jövőre 47-62 korona helyett 50 koronás vámtétel alá esnek s a kli-sék is ide fognak számíthatni. Ólom után 4 korona lesz a behozatali vám, a cinket pedig szabadon hozhatják majd be.

Gépeknél az eddigi 28-57 koronás vámtételt 34 koronással helyettesítették.

A fekete festék címénél az eddigi 11-90 korona helyett 14 korona szerepel az új vámtarifában. Egyéb festékekért 24, illetőleg ha nem nagyobb hordókban, hanem dobozokban, tubusokban stb. szállítatnak: 65 koronás tételt állítottak be. A litográfiai nyomtatáshoz szükséges kő behozatala szabad lesz.

A tarifa végén föl vannak sorolva azok a cikkek, amelyek szabadon hozhatók be Németországból az osztrák-magyar monarchia vámterületére. Köztük vannak: a könyvek, ujságok és folyóiratok, tudományos célra szolgáló tervrajzok és térképek, továbbá a réz- és acélmetszetek, könyvmatok, fametszetek és színesen nyomtatott műlapok.

A szerződés tartamát 1917-ig terjedőnek állapították meg s jövő évi február 15-én lép életbe, ha ugyan az osztrák parlament meg a magyar képviselőház is elfogadja.

Az Autoplate.

A hirdapok előállításában nagyot haladt a világ egy idő óta. A technikai két fő tényező: a szedés meg a nyomtatás gyorsításában a szedőgépekkel és rotációs gyorsajtókkal úgy látszik már elértük a lehetőség netovábbját. Csak az említett két fő tényezőt összekapcsoló munkamenet — a stereotípiá — nem tökéletesült eddig annyira, amennyire az érdekelt körök szeretnék volna. A „száraz“ stereotípiát meg az egyes segítőgépek megjavítását nem igen vehetjük nagyobb haladás számba.

Jelentékenyebb találmánynak csak az úgynevezett *Autoplate*-et vehetjük, amelyet egy amerikai ember: Wise-Wood Henrik talált föl s amelyről három esztendő előtt is érkezett már hír Európába, de csak a legújabb időkben vette át itten való gyártását a londoni Linotype-társaság.

Amíg az újságstereotípiá nálunk jóformán a maga egészében kézi munkának nevezhető, az *Autoplate*-es stereotípiái eljárás egészen automatikus jellegű, amennyiben az *Autoplate* az öntőszerkezetnek meg a lemezszabatosító készülékek egész sorozatának egyetlen gépben való egyesítéséből áll s a lemez öntését meg szabatosítását teljesen önműködőleg végzi.

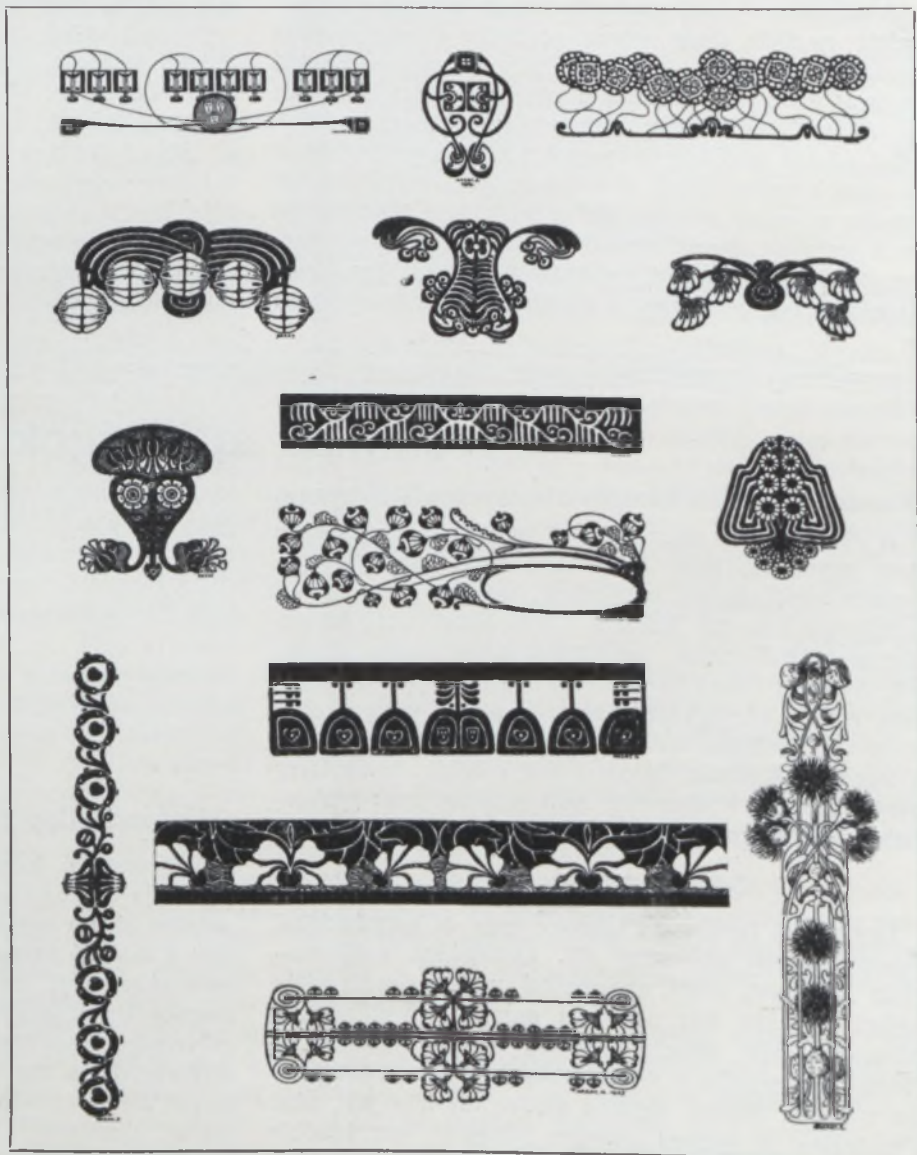
A matricát az öntőszerkezet öntőpalackjába téve, egy emeltyű megcsavarintása által a szerkezet működésbe jő s a lemez megöntődik. A lemez ezután a szabatosító készülékek közé kerül, tökéletesen önműködően járva ezeket sorba s végül nyomtatásra készen bujik elő a gépből. Ha a szükséges számú lemezt a szerkezet leöntötte: a matricát kivesszük belőle s ujat tesznek a helyébe, amely cserélgetés csak nagyon kevés időbe kerül. A gép mechanizmusa igen csinján bánik a matricával s ezért erről nagyobb számú lemez is önthető, a nélkül, hogy megsérülne. Az öntés különben erős dugattyúnyomás segédelmével történik, ami kétségtelenül jobb eredményt biztosít, mint a nálunk szokásos öntés, amelynél az ólom pusztán csak a saját súlyánál fogva nyomódik a matrica mélyedéseibe. Ez a magyarázata aztán annak, hogy az *Autoplate*-tel készült lemezeken a durva-hálózatú autotípiái képek sokkal tisztábbak és élesebbek, mint ahogyan a mi eljárásunkkal elő tudnók állítani.

A megöntött lemez automatikusan történő szabatosítása az öntvény bensejének kifűrásából

s a lemez négy oldalának pontosan egyenletesre alakításából áll.

Az *Autoplate*-et ma már több amerikai újságyomdában használják s azt állítják róla, hogy minden tekintetben fényesen beválik. Egy lapnál például három *Autoplate* 350—425 lemezt állít elő a hétköznapi és 1000—1100-at a vasárnapi számokhoz. Angolországban a lapok túlságosan nagy formátuma miatt eleinte sok bajlódás volt véle, de azóta már ezen is segítettek.

Az *Autoplate* szerkezetének alaposabb és rajzokkal illusztrált ismertetését eddig tudtunkkal egyetlen szaklap sem közölte, aminek oka valószínűleg az lehet, hogy a találmány nincs még szabadalmaztatva valamennyi államban. De amennyiben ujabban a londoni Linotype-társaság vette kezébe az európai kontinensre nézve a dolgot, valószínű, hogy nemsokára mi is közelebről megismerkedünk majd ezzel a nagyjelentőségű újdonossággal. Magától értődik azonban, hogy az *Autoplate* csak nagyobb példányszámú napi lapoknál fizetődik ki.

Fränkel és König cinkográfiai. Az eredeti nagyság negyedrésze.

Novák József munkáinak kiállítása.

Január havi kiállításunkat egy rövid idő óta Bécsben élő magyar szaktársunk, Novák József nyomtatványából és tervezeteiből állítottuk össze. Ez a kis kiállításunk is méltán sorakozhatik tanító hatás tekintetében a többihez s bizonyára segít bennünket abban, hogy a mesterszedés terén újabb időben jelentkező törekvéseket alaposan megismerhessük.

A százöt darab kartonlapon csoportosított tárlaton pompásan láthattuk a magyar mesterszedésnek tíz-esztendő fejlődését. Tíz év előtt, amikor nálunk még a szabad irány járta, már elsőrangú mesterszedő volt Novák, s a Magyar Nyomdászatban egész seregét alkotta az akkori nyomtatványdivat alapján tervezett mellékleteknek. A szedés-stílus további alakulásában és a modern nyomtatványkiállítási fölfogás tolmácsolásában azóta is tevékeny részt vett s különösen most bőséges alkalma van neki — mint a bécsi Brendler-féle betüöntöde nyomdafaktorának — mesterszedői ideáit megvalósítani.

A kiállításnak különös értéket adott az, hogy a kitergetett munkák tiszta képét mutatják a mesterszedő gyakorlati életének. A kiállító nem pusztán a munkái legjavát mutatta be, hanem a középszerűeket is, abban az időrendi sorrendben, ahogyan azok készültek. Volt tehát köztük középszerű nyomtatvány is akárhány, különösen azokból a nyomdákban, ahol köztudomás szerint minden munka szörnyen sürgős; de az értelem, a gondolkodás és a technika alapos ismerete valamennyin megnyilatkozott. S ha valamelyik nyomtatvány a mai kor szemüvegén nézve talán nem is elégitené ki az izlésünket:

Technikai apróságok.

Stereotípiá útján készült alapnyomati lemezek.

A vésésre szánt ilyes lemezek öntésekor első sorban arra ügyeljünk, hogy az öntőműszer mindenütt egyformán forró legyen. A fémnek azonban nem szabad túlságosan forrónak lenni. A folyós fémet elefántcsontkartonok közé öntjük; így jobban folyik s nem hólyagzik. Nem árt hozzá nagyobb mennyiségű cink is vegyíteni, mert a hólyagképződést ez is akadályozza s azonkívül így a világos festékek is tisztábban nyomtathatók a lemeztől. Különös figyelmet kell még az öntőműszer helyes állására fordítanunk, amit azonban csak gyakorlatból tanulhatunk meg.

Szárazon való osztás.

Egy német laptársunk ajánlja, hogy a kereskedelmi nyomtatványok, táblázatok stb. szedésének széjjelosztását szárazon, tehát spongyával való megnedvesítés nélkül végezzük. Bár az ilyen munka első pillantásra észszerűtlennek látszik: tényleg vannak némely jó oldalai. Így például a szekrényben levő por nem tapadhat a száraz léniára, tágitóra stb.-re oly könnyen, mint a nedvesre. A nedves anyagra rátapadó por később ugyan nagy részben ismét leválik, de ha az osztást

ne feledjük, hogy a maguk idejében e munkák legtöbbje széltében csudált és dicséret mestermunka volt. Nemcsak a *tempora*, hanem a *gusti* is *mutantur*!

Különösen jól esett látnunk, hogy a kiállító a magacsinálta díszeknek közvetlen a természet után való tervezésével is megpróbálkozott már. Egyebek közt egy lapon préselt orgona-virágot, mellette ez után készült, némileg már stilizált rajzot s e mellett a rajznak celluloid-vésétről nyomtatott mását láthattuk. Jó bizonyítéka ez is annak, hogy derék mesterszedőnk minden eszközt megragad, amellyel magát képezheti s munkáinak hatását emelheti.

Egyik fő-fő erőssége Nováknak, hogy alapos szintanulmányokat végzett, még pedig úgy látszik főképpen a szabad természetben. Ez képesíti őt arra, hogy — különösen újabb munkáin — gyakran igen szerény eszközökkel is igen jó hatást érhesen el. Egyik kiváló bizonyítéka a színérzékének különben az ideai ujesztendei üdvözlő-kártyája, amelyről mult havi füzetünkben röviden már meg is emlékeztünk.

Mostani állásából kifolyóan a betüöntői ornamentum fölhasználásának módjait igyekszik tolmácsolni Novák. S e tekintetben a leleményessége igazán dicséretre méltó. A Brendler-féle betüöntödének legújabb füzete: a „Rheingold-Heft“ például igazi mestermunka s a korábban megjelent füzetek nem is hasonlíthatók hozzája. Új, üde élet leheletét érezzük e füzet lapozgatásakor; a szép betű és nem kevésbé szép ornamentum sokoldalú alkalmazhatóságát pompás, a régebbi sablontól elütő új példák világosítják meg.

követőleg nemsokára akarjuk használni az illető anyagot, bizony sokat kell rajta törölgötnünk. Német laptársunk egyebek közt még azért sem ajánlja a nedvesen osztást, mert — szerinte — a szekrénybe rakott nedves betű könnyebben oxidálódik. Ez az állítása azonban téves; a betű csak akkor oxidálódik, ha az anyagába valamiképpen cink is került. Ha a betűfémbe bármily csekély mennyiségű cink van: a belőle öntött betű idővel okvetlenül megoxidálódik, még akkor is, ha soha se lát vizet.

Baleset ellen óvó készülék gyorssajtókon.

A gyorssajtó kezelése közben előforduló balesetek legtöbbje úgy esik meg, hogy a nyomó vagy a festékadódást akarja szabályozni s megcsúsztatva, kezével ráesik a szaladó formára, vagy pedig a maszat (spisz) leütésekor csípi be kezét a nyomóhenger. E bajok megakadályozása végett a német nyomdatulajdonosok szövetsége elhatározta, hogy a gyorssajtókra a festőszerkezet mellé egy vasrudat szereltet, amelyben a gépmester festékszabályozáskor megkapaszkodhassék. A formából föltolakodó ürtöltőnek stb. nyomtatás közben való visszatolását pedig szigorúan eltiltja.

Csarnok.

Olaszországi utazásom emlékeiből.

Ifj. Aigner Antaltól.

Hajónk egyre közeledik *Velencéhez*; messziről már láthatók is egyes bárkák, melyek messzebb merészkedtek a várostól. Most elérjük a tengerbe nyúló földnyelvet, mely mellett elhaladva, hajónk felé közeledik egy gondola, benne az egészségfelügyelővel, akinek engedelmével azután behajózunk a város elé, a Szent-Márk-tér közelébe, ahol hajónk a sík tengeren megállva, maga felé irányítja a gondolások sokaságát, melyek partra szállítják az utasokat. S evvel megkezdődött az utasok sarcolása, — e helyütt ismerkedünk meg az olasz nép kizsákmányoló természetével, lépten-nyomon előtérbe nyomuló tolakodó, erőszakos hajlamaival.

Belevegylim a idegenektől tarkított velenceiek sokasága közé, — tanulni jellemét, szokását ez élénk, bőbeszédű népnek.

Mikor Velence forgalmi központjából a Szent-Márktérről elindulva, lassan-lassan, utcáról-utára járva, elszakadok az idegenek által látogatott helyektől, — szomorú melankólia fog el. Amott, a Márkus-tér szomszédságában, fényes palotákra rápazarolva századok kincsei, belsejünkben egy fényes, gazdag mult kápráztató maradványaival, — emitt pedig, ahol most beletévedve a szűk zúgokba járok: bűzös piszok, emberi nyomorúság. Vakolatlan, düledező magas épületek, közöttük a keskeny csatorna vize, beléhullatva a ház szeméjtét, piszokját...

A fény és árny e kirívó példájának láttára szomorúság fogja el lelkemet. Lehangolva jártam a nyomor tanyájául szolgáló labirintszerű utcákat. A kínos csöndben árnyak suttogását vélem hallani, melyek mintha egy fényes, régmult korról regélnének.

Sietek innen.

Visszatérek a galambokkal ellepelt Márkus-térre. Megnézem a templom, a doge-palota műkincseit, azután fölkeresem a városi muzeumot. Egy pár terem telítve van régi fametszetekkel, rézkarcokkal. Híres, öreg velencei tipografusok ereklyéi ezek. Állítólag Velencében jelent meg az első könyv, mit Olaszországban nyomtak. A fametszetek közt sok a biblia illusztrálásához készült klisé; vannak nagyobb képek metszetei is, melyek közül legkiválóbb a XXI-ik teremben kiállított három méter hosszú és másfél méter magas fametszvény, mely Velence városát a tengerrel s a közel fekvő apró szigetekkel ábrázolja. A kép fölírása: VENETIE MD. Tehát a tizenötödik századból, Dürer idejéből maradt ránk a fametszetek e páratlan remeke. Maga a város, összes csatornáival, a tengeren járó sok-sok hajóval madártávlatból van fölveve oly hüen, aprólékos és részletei-

ben gondos kidolgozásban, hogy bámulatot kelt a laikusnál, de egyenesen elragadtatja a szakértőt. Minden egyes ház kapujával, ablakaival, a csatornák apró gondoláival, a tengeren járó vitorlás hajók összes felszerelésükkel, személyzetükkel, mind-mind tisztán, pontosan kimetszve. A metszvény különben hat fadúcból van összeállítva.

Ez óriási metszeten kívül van még több, 4¹/₂—5 méter hosszú és 40 centiméter magas, a tengeren történő ünnepi fölvonulásokat bemutató fadúc. A metszvények szemléltethetőbbé tevésére a falakon található a róluk gondosan elkészített levonatok.

Föltűnő ritkaságszámba mennek az itt kiállított faszobrászati művek, melyek óriási méreteken, műremeket megillető gondossággal vannak megalkotva.

A fa metszésében, kidolgozásában elért és művészszerűség számba menő ügyesség átöröklődött a következő nemzedékekre is, aminthogy még ma is legjelentékenyebb produktumai közé tartoznak a fából készült ezer- és ezerféle műreemek.

Ami megemlítésre méltó különlegessége Velencének: az halpiaca. A márványból készült Ponte Rialton, a város legnevezetesebb hidján át jutunk hozzá. A lármás közterek közül ez a legzajosabb. Az árúját kínáló halász, osztrigás egymást kiabálja túl. Nagy tartályokban egymás mellett a különböző tengeri s hosszú angolna-formájú halak, osztrigák, apró csigák (mint nálunk a posványos helyeken is találhatók), melyeket fonszámra mérnek egy pár centesimóért s százával szürcsölnek ki házaikból. Ezeket kívül nagyobb, hegyesházú csigákat is árúsítanak.

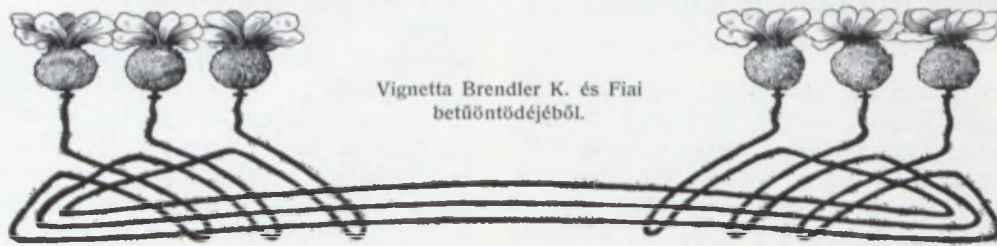
Szórakozást keresendő, több ízben tettem sétagondolást a sötétkék Grande Canalén, melynek oldalán márványpaloták és templomok emelkednek. Mesébe illő ily gondolás a hold szelid fényével bevont vizen. Elhajóztam néhányszor a velenceiek Margit-szigetére: a kies fekvésű Lidóra is. Apró gőzhajó viszen bennünket a várossal szemben s hajón 15 percnyi távolságban fekvő fürdőhelyre, mely hosszú földszárvot képez és belenyúlik a tengerbe. Előkelő hotelek, úgyszintén nyaralók foglalják el a hajó megérkezési helyétől meginduló főút mindkét oldalát és környékét, amelyen megindulva, eljutunk a tengeri fürdő központjához. Hosszú sorban vannak itt elhelyezve a fövényes, finom homokú parton a kicsi fürdő-kabinok. Félrevonulva helyet foglalok a fürdővendéglő terraszán s figyelem a fürdőközönséget. Kreolszínű, halványarcú velencei szépségek s itt tartózkodó idegen nemzetbeli asszonyok előttem élvezik a tengeri fürdő kellemetességeit. Puha testüket körülöleli a partot érő hullám; kacagásuk, mint édes zene, ide hangzik felém a terrasra...

Odább meg, pár percnyre, ott, ahol véget érnek az apró kabinok, az olasz köznépi gyermekei ingyen veszik ki részüket a tengeri fürdőből, nagy vígan kihalászva a kagylót, a rákot, mit a hullámok messze vidékről hoznak magukkal.

Készülődtem Velencéből. Bucsút veszek az „Adria királynőjé”-től, a Márkus-tér galambjaitól, tovasikló gondoláinak ezrétől; el a csinos, a kokett párisi nőkre emlékeztető velencei leányoktól, el a tengertől, melyet csak visszatérőben fogok ismét láthatni.

Legközelebbi tartózkodási helyem *Padova* volt. Velen-cére emlékeztető város, jellegzetes alacsony, oszlopos épületeivel. S hogy ide vezetett a sors, ellátogattam a város legnevezetesebb helyére: a padovai nagy gyermekbarátnak, Szent Antalnak, nyugvóhelyére.

Padovától elindulva, elragadóan szép vidéken, szőlőültetvények között viszen utunk. A szőlőt nem mint megszoktuk, tőkéről termesztik, hanem a gabonával, kukoricával bevetett földterület széleit két-négy méternyi távolságban kisebb dió- vagy mandulafákkal ültetik be, mely fák töve körül elültetett szőlő indáit felhuzzák

a másfél, két és fél, sőt három méternyi magasságban a fák között kifeszített dróthálózaton, hol lugasszerűen alkalmazva gyümölcsöztetik.

Elérkeztünk az Apennin-hegység tövében, dúsan termő föld közepette fekvő *Bologna* városába.

Elsőbbben is ama széles, hosszú, nagyforgalmú utak egyikén, melyek gyönyörű parkokban végződnek, megindultam, hogy a várost a közelfekvő magaslatokról lássam. E helyről úgy tetszik, mintha a várost egy nagy kert környékezné, amelyben szépen elrendezték a nyári lakok és a város előkelő mulatóhelyei. Ezek legtöbbször óriási kerthelyiséggel bir, restaurantszerűen berendezve,

Oda jutottunk, hogy csekély, eddig figyelemre sem méltatott külsőkből, mint a képes levelezőlappól, következtetni lehet az illető város erkölcsi életére.

Rendkívül fejlett iparral találkozunk Bolognában, különösen magas fokon áll márvány- és vasdísszmű-ipara. Mily mesteri módon is értenek ez anyagok feldolgozásához, elkészítéséhez! Márványárúi valóban páratlanok. S minden munka, olasz szokás szerint, itt folyik előtűnik, a különben is híres, renaissance-korbeli árkádok épületek nagy, nyitott csarnokaiban. Megállásra készített egy helyütt egy kis lakatos-műhely, benne két

ember: a mester és a fiú formálták a vasat; a műhely füstös fala pedig ellepve volt a különböző kiállításokon nyert diplomákkal. Bepillantottam egy nyomdába is, hol a tipografus egy nagy plakát megszedésével volt elfoglalva. A plakát szegélyéül nagy, modern vonalú fába metszett díszítő-anyagot alkalmazott, mely kissé furcsán esett szememnek, amennyiben ez ékesítő anyagot csak kis arányokban láttam eddig használatban.

Bolognából elindulva, váltakozó szépségű vidéken utazunk. A hegyek alján gyér vízű, olyik helyen teljesen kiapadt folyó; medrében a sok apró fehér kavics, mint a hal pikkelye fénylik a napsugárban. Vonatunk két

a háttérben nagyterjedelmű, elegáns kiállítású színpaddal.

Ahogy így egymagamban bolyongok, megfigyelem az embereket, az utcai életet s lehangolóan tapasztalom, hogy a bolognai leány — ellentétben a velenceinek szerénységével, egyszerű, bájos külsejével, nemes arcával, — már nem viseli magán a faj teljesen tiszta voltát; nem is oly tartózkodó, oly visszavonuló.

Élénk bizonyosságot tesz az itt uralkodó erkölcsi fölfogásokra az a tény, hogy a városban majd minden utca sarkán található a levelezőlap-árús, kinek hosszú tolókosiján sorba van kirakva a legpongyolább öltözetű s a legkülönbözőbb helyzetekben lévő nőket ábrázoló képes lap, melyek párját egy soldóért árúsítják. Hogy pedig e kiterjedt levelezőlap-árúsítás nem az idegenforgalom eredménye, bizonyítja az, hogy szemben az ujságok sokféleségével, nagy számával: elenyésző csekély az idegeneket érdeklő s a város egyes pontjait bemutató képes lap.

magas heglánc között halad. A hegyek tetőin hajdani erősségek, várak omladékai látszanak; magasba nyúló, dűledező, az időtől megviselt sötét falaikkal komor hatásúak.

A Bolognától Firenzéig nyúló vasúti vonalnak kiépítése rengeteg összegbe kerülhetett, tekintve, hogy vagy 25—30 alagutat kellett e helyütt a vasút számára kiépíteni.

Este érkeztem a szőlős domboktól körülvelt *Firenzébe*. A vonaton velem utaztak leányiskolai tornászok, kik tornaszereikkel felszerelve eljöttek az itt másnap, vasárnap kezdődő országos tornaünnepélyre.

A város különben is tele volt tornászokkal; nagy csapatokban, saját diák-bandájukkal az élükön bejárták az utcákat. Este éjjeli zenével tisztelték meg kölcsönösen egymást. A Marseillaise fölötte kedves lehet az olasz ifjúságnak, mert szinte tüntetőleg játszották. — Éjjel már rég elmúlt, s emeletbeli ablakom felé még mindig

feljutnak az éneklő, a mulató nép lármájával összefolyó zene hangjai.

Mert hát mulatni szeret az olasz. S mulatsága nincsen ének nélkül. Összeáll két-három ember és sok bájjal-varázssal kifogástalan összhangban dalolja szép melódiájú énekét.

Sajátságos, hogy ennek a zeneileg első helyen álló s rengeteg nagy zeneirodalommal bíró népnek himnusza egy csöppet sem vall erre a zenei fejlettségre; már helytelen az a megválasztás is, hogy indulószzerűen van megírva, — e mellett pedig nélkülöz minden zenei szépséget s a himnuszok legfőbb kellékét: az áhítatot, a megindultságot.

Firenze, a sokszor megénekelt város, kincstára a művészeteknek. Érdeklődésem tárgyai természetesen a világ-szerte híres műgyűjtemények voltak. A sok állami és magángyűjtemény között is érték dolgában első helyen áll a Galleria degli Uffizi, a világ egyik legnagyobb és legbecsesebb gyűjteménye. Az Uffizi-palotát a folyó túlsó partján emelkedő Pitti-palotával az Arnón átvezető ötszáz-éves festői hid köti össze. A világ legdrágább hídjának is nevezhetjük, mert a rajta végigvezető földött folyosó telítve van drága műremekekkel.

E két galleriában, melyek a művészet templomait képezik, újabb mesterek művei mellett ott találhatók minden idők legnagyobb festőművészeinek: Raffael, van Dyck, Albrecht Dürer, Rubens, Leonardo da Vinci és ezek között is a legmunkásabb: Michelangelónak eredeti remekei.

Mily ragyogó névsor ez! Emlékeztük négy világ-rész művelt emberiségének lelkében él.

A festészet és szobrászat eme fényes csillagai mellett ott vannak külön más nemzetek iskoláinak termeiben nem kevésbé halványabb fényű mesterek művei. Igen értékes a vázlatok, kézi rajzok s rézmetszetek gyűjteménye is.

Firenze, mióta Olaszország súlypontja innen Rómába lett áttéve, veszített ugyan nagyságából, de beláthatatlan időnkig megmarad az olasz szellemi s művészi élet központjának. Innen indult meg a nyelv és irodalom megújításának nagy munkája és e helyen volt a képzőművészet a legszebb virágzásában. Ez a föld szülte és nevelte a legnagyobb mestereket, kik valaha az ecsetet és vésőt forgatták. — Nemes művészettől átitatott föld ez.

A művészi hajlam pedig megmaradt mai napig is és megnyilvánul minden téren. Láttam kis arányú, vasárnapi szórakozó-helyek kertjében fölállított apró színpad függönyén oly művészi kompozíciójú festményt, mely nagyobb arányban díszére válna operaházunknak is.

Egyszerű üzleti reklámtáblák, melyek a szórakozó-helyeken vannak elmésen elhelyezve, kész művészi produktumok: nem kiabáló öles betűkkel, de a művészet nemes erejével kívánnak a nézőre hatni.

Bolyongásom közben sokszor megálltam egy nagyobb hirdető-oszlop előtt s gyönyörködtem az e helyütt kifüggesztett plakátok festői kiállításában. A legváltozatosabb művészi termékek, magukon viselve a tervező művészi kéz egyéniségét.

Fájlaltam, hogy mi még messze vagyunk ettől, — bár biztató haladás mutatkozik e téren már nálunk is. Könyvnyomdai úton leginkább csak a hivatalos hirdetések készülnek.

Ott vannak a mesteri módon készült cégtáblák; valamennyi hirdetője a művészi irányban fejlett iparnak.

Bizony belefáradtam a sok látnivalóba. Amennyire megtelt és felüdült lelkem, oly arányban valék testben elfáradva. Ellátogattam néhány órát pihenni a világhírű Boboli-kertekbe, melyek ültetése még a XVI-ik században lett megkezdve. A számos művészi szobrokkal ékesített s a versaillesi kastély kertjére emlékeztető hely valaha a Mediciek tartózkodási helye volt; kastélyában különben a jelenleg uralkodó királyi család is szokott rövidebb ideig megszállni. A kertek bejáratával szemben lévő barlangszerű építményben Michelangelónak négy be nem fejezett eredeti műve található, melyek eredetileg II. Gyula pápa sirboltjára voltak szánva.

Remek kilátás is nyílik a kertből a városra.

Útra készültem innen is. Éjfél előtt hagyta el vonatunk a pályaudvart. Fáradt voltam, elszunyadtam. Álmomban megelőztem a vonatot s már ott jártam Róma falai között. A mozdony egy éles füttyére azután fölneszelek.

Gyönyörű hajnal virradt reánk. Amint a vonat dübörgésének zaja alább hagy, kocsinkba hallatszik a reggeli tiszta levegőjét szántó madaraknak napfelkeltét köszöntő kedves éneke.

Bőven termő vidék ez. Óriási területű gabonaföldek, a vetés közé ültetett, gondosan vonalba helyezett gyümölcsfákkal.

Közeledünk Rómához. A várost körülövező, most füvel benőtt várfalnak egy része már látható is; itt-ott egyes épületek romjai, majd jobbfelől feltűnik a temető sötét ciprusáival.

Megérkeztünk. Itt vagyunk az „örök város“-ban, mely különben profán hatást tesz az idegenre. Csak a múlt, az a főszege, fényes múlt, mely elfeledteti a mai kor sivár képét.

Jártam a Forum Romanum omladékai között. Megejtett a múlt emlékezete; lelki szemeim előtt elvonult annak története.

(Folyt. köv.)

Ábráink, mellékleteink.

Füzetünkben szerteszórva vagy 20 darab kisebb könyvdíszet lát az olvasó. *Fränkel és König* jónevű budapesti kemigrafusok e klisék beküldői s egy újabb vállalkozásuknak első hirdetőit mutatják be velök. Egyik ismert grafikus művészünkkel, Hazay A.-val rajzoltatták e klisék eredetijét s különböző nagyságú cinkográfiai dúcokat készítve róluk (az itt bemutatottak az eredetiekhez képest negyedrésznyi nagyságúak), a könyvnyomtatók részére ezeket áruba bocsátják. Az eszme tehát nem rossz, bár újdonságnak talán csak nálunk mondható. A dúcok ára, ha a 25 cm²-t nem haladják meg: 1 korona darabonként; ha meghaladják ezt a méretet, akkor cm²-kint 4 fillért számítanak értök.

A 28., 32., 35., 36. és 37. oldalon látható vignetták *Karl Brendler & Söhne* jóhírű bécsi betűöntődjéből valók. Gyakorlati használhatóságuk szembetűnő; különösen

önálló lapokon, mint meghívókon, prospektusokon stb., pompásan alkalmazhatók. A kiváló betűöntő cég — mint már említettük is — 92 darabot adományozott e díszekből a tanfolyamunknak, még pedig kérés nélkül, egyedül a saját józérére hallgatva.

Mellékleteink a szaktanfolyam kísérleti nyomdájában készültek, s jobbára a hallgatók munkái. Egyszerű nyomtatványmintákat mutat mind a két lap, olyanokat, amelyek mindennaposak s ezért az akcidenz-nyomdászatnak mintegy a gerincét alkotják. A mintákat figyelmesen nézve, szinte magunk előtt láthatjuk a kísérleti nyomda betűkészletének főbb sorozatait, így az Első magyar betűöntőde részvénytársaság Romanáját, Korvinusát, Mediaeval-Kalligraphie elnevezésű írásbetűjét stb. A szöveg megválasztása tekintetében természetesen első sorban tanfolyamunk jötevőire voltunk tekintettel.

Vegyes közlemények.

A magyar címer használata tárgyában a fővároshoz leirat érkezett a kereskedelmi minisztertől, amely szerint a magyar címer használatára nézve csak akkor kell engedélyt kérni, ha a címet a cégjegyzéssel kapcsolatosan akarják használni. Egyes tárgyakon díszítésnek a magyar címer korlátlanul használható, de csak hazai ipari termékeken.

A magyar munkásság központi szervezete saját nyomdát rendez be és pedig nagyobb szabásút, mely körforgógéppel, nagy gyorssajtókkal és egyéb modern nyomó- és segédgépekkel lesz felszerelve. Itt fogják nyomni az áprilistól napilapként megjelenő Népszavát, továbbá az összes fővárosi szakszervezeti közlönyöket és egyéb munkákat. A nyomda élére szerencsés tapintattal *Pollák Simon* szaktársunkat nyerték meg, kinek ügy szaktudása, mint enerzsiája és pártatlan igazságszeretete fő tényezője leend az új vállalat felvirágzásának.

A pécsi irodalmi és nyomdai részvénytársaság mult évi forgalma 174,390 K 31 fillér volt; a tiszta nyereség 20,998 K 06 fillér. — Meg kell említenünk, hogy a hozzánk beküldött mérleg-nyomtatvány fényes tanúbizonyosságot tesz a nyomda szép berendezéséről és ügyes technikai vezetéséről.

Haláleset. *Menzel Adolf* festőművész e hó 9-én 90-esztendő korában meghalt Berlinben. Boroszlóban született, s egy szegényes viszonyok közt éldegélő litografusnak volt a fia. E szerény kezdetből vasszorgalmával olyan magaslatra emelkedett, aminőre kevés példa van a művészettörténetben. A német nép valósággal bálványozta, legnagyobb művészei közt legnemzetiebbnek tartva őt.

Uj részvénytársaságokat alapított a Szent-István-Társulat eddigi vállalataiból. Az egyiknek a címe: Szent-István-Társulat könyvkiadó hivatala és könyvkereskedése r.-t., a másiké pedig: Stephaneum nyomda r.-t. — A vállalatok részvénytőkéje egyenkint 700.000 korona; az igazgatóság és felügyelő bizottság azonban azonos a két részvénytársaságnál.

Az Első magyar betűöntőde részvénytársaság 1904. évi mérlege 12,887 K (a tavalyi 5846 K ellenében) leírás után 65,437 K nyereséggel záródik, a tavalyi 68,106 K-val szemben. Az osztalék az idén is 15 K, vagyis 7 1/4% lesz, úgy mint tavaly. A bruttó nyereség 137,559 K volt

a mult évi 125,395 K ellenében és így a vállalat forgalma is növekedett, ami viszont nagyobb kiadásokat igényelt.

A magyar gépszédők árszabálya, mely közös tárgyalásokon lett megvitatta és elfogadva, a következő főbb pontokat tartalmazza: 1. Gépszédő csakis tanult betűszédő lehet. Inasokat nem szabad a gépnél alkalmazni. Ujnonnan felszabadultak csak a segédde avatásuk után való második évben állíthatók a géphez. 2. Munkaidő nappal: kilenc óra, éjjel: nyolc óra, a tisztításra szánt egy órának a beleértésével. 3. Díjazás: a tanulási idő folyamán négy hétig a minimum vagy az illető által eddig élvezett heti fizetés; négy hét után nappali munkánál 30 korona, éjjelinel 36 korona hetenkint. A tanulási idő után a minimum nappal 36 korona. Nappal előállított ujságoknál 42 korona a heti bér, éjjel előállítottaknál 50 korona. Ha a személyzet két lapot (reggeli és esti kiadást) szed, ami által azonban a nyolcórás munkaidőt nem szabad túlhaladni, 56 korona heti fizetés jár fejenként és hetenkint. Német napilapoknál a minimum minden esetben 2 koronával magasabb.

A Pesti Könyvnyomda részvénytársaság brutto üzleti feleslege a lefolyt évben 113,284 K volt az előző évi 146,038 K-val szemben. Ezenkívül házbérből 10,510 K, kamatokból 3912 K jövedelme volt, úgy hogy a 28,694 K nyereségáthozattal együtt 156,402 K az összes brutto jövedelem, miből adóra 23,549 K, értékcsökkenésre 35,715 K megy le, úgy hogy 97,137 K a tiszta nyereség a tavalyi 119,751 K ellenében.

A magyar ipar szegénységére vallanak azok a számadatok, amelyek kimutatják, hogy a magyar ipartermelés hány százalékát fedezi a magyar szükségletnek. Ezek szerint a Magyarországon elhasznált anilinfestékek és papirostopeták egyáltalában nem készülnek idehaza; a lakknak, kencének meg zománccfestékeknek 5·8, a tarka papirosnak 24, a durva papiroslemeznek 27·5, a durva csomagoló-papirosnak 29·4, a könyvnyomdai gépeknek 32·8, a rajzpapirosnak 39·9, a mintázott papirosnak 50·8, az olajos festékeknek 51·5 s a játékkártyáknak csak 57·6 százaléka hazai eredetű.

A Franklin-Társulat úgy látszik az utóbbi időben apródonként ki akarja terjeszteni üzletkörét a grafika ipar összes ágazataira. Mult füzetbeli egyik mellékletünk azt bizonyítja, hogy ma már a fotomechanikai sok-

szorosító eljárásokat is szép sikerrel kultiválja ez a hatalmas műintézet, most pedig azt halljuk, hogy vonalzó gépeket szerez be s az üzleti könyvek gyártásával is nagyobb arányokban foglalkozni fog.

A Magyar Könyvszemle legújabb füzeté igen bő és érdekes tartalommal jelent meg. Egyebek közt a szerkesztő, Kollányi Ferenc, a Nemzeti Múzeum segéd-könyvtárának megalapításáról írt benne hosszú, érdekes cikket, Schönherr Gyula dr. pedig a római Casanate-könyvtár egy általa fölfedezett Korvin-kodexét ismerteti hosszan és alaposan. Három fénynyomatú melléklet is van a szöveg mellett. A kódex tartalma orvosi lexikon, szabatosabban meghatározva: a természet három országa termékeinek és az orvosi tudományban való alkalmazásuknak lexikonszerű összeállításban tárgyalt leírása; terjedelme 298 levélnyi; kéthasábos írással, díszes kezdőbetűkkel, lapszéli díszítésekkel és a szöveget illusztráló vízfestésű képekkel. Lapjainak magassága 380, szélessége 240 milliméter. Írása egyes barátságos írás; fent vörös tintával írt római számjegyjű lapszámzással, az egyes quaterniók utolsó lapjának alján őrszókkal van ellátva. A könyv — bár szövege latin nyelvű — a közbe szúrt magyar szavak révén nyelvészeti tekintetben is igen érdekes.

Stancoló gépek, lábbal meg géppel való hajtásra, erős kivitelben és legújabb szerkezettel kaphatók a *Josef Anger & Söhne* cég gépgyárában és vasöntödéjében: Bécs-Hernals, Hauptstrasse 122.

A Magyar Iparművészetnek most jelent meg ezidei első és második kettős száma 11 ivnyi terjedelemben és azzal a gazdag, változatos tartalommal, amely művészeti irodalmunknak ezt a jeles organumát különben is jellemzi. Öt önálló cikk, a rovatok és több mint 100 illusztráció adják a füzet tartalmát. Éber László dr. érdekesen és alaposan ismerteti benne az Iparművészeti Társulat karácsonyi kiállítását. Supka Géza „Költők és iparművészek” című cikkében az angol preraphaelista mozgalomról értekezik, méltatva ez iskola megalapítójának, Morris Williamnak működését; Gulyás Pál dr. a bécsi könyvkötészeti kiállításról ír beható ismertetést; Gróh István egy veszendőbe menő házi iparnak, a gömörmezei csipkéknek és himzéseknak művészi formáiról és jelentőségéről ír; végül dr. Márton Lajos az Iparművészet Könyvének most megjelent második kötetét ismerteti kritikai tollal. A cikkek után, amelyeknek legtöbbször számos illusztráció kíséri, sorakoznak az egyes szokott rovatok. Az Iparművészeti Társulat tagjai ezt a művészi értékű folyóiratot évi tíz korona tagsági díjuk fejében kapják.

Bécsi hírek. A bécsi nyomdászok szakköre nyomdát alapított, amelyben szaklapját, a *Graphische Revue*-t meg egyéb nyomtatványait készíti, valamint megrendelésre is nyomtat bárminemű munkát. Az ehhez szükséges tőkét 5%-os kamatra kölcsön vették. Az esetleges tiszta hasznót az alsó-ausztriai nyomdász-egyesület segítségével szorult tagjai közt osztják szét. — A bécsi szakör folyóirata, a *Graphische Revue*, új alakban és jelentékenyen meg bővítve látott most napvilágot. Eddigi hosszúka formátuma különösen a mellékletek közlését nehezítette meg, s igazán okos dolog, hogy quart-alakúvá tették a lapot. Különben a lap szép is, tartalmas is; csak azt nem értjük: miért „*Graphische Revue Oesterreich-Ungarns*” a címe? Szól e megjegyzésünk a többi „közösügyes” bécsi szaklapnak is. — A bécsi új *nyomdász-szállót*, melyben az átutazó nyomdászok három napig ingyenes szállást és reggelit kapnak, múlt év végén adták át a használatnak. A szálló 24 ágygal van felszerelve és fürdővel is rendelkezik.

Betűöntői ujdonságok. A *H. Berthold A.-G.* cégű hírneves berlini betűöntőde legújabb ujdonsága a francia keretdísz (Französische Einfassung) lesz, amely egyaránt alkalmas hirdetések keretétül meg többszínű akcidens nyomtatványok díszítő anyagául. Különösen kiegészítő tónusnyomatok alkalmazása mellett érhető el véle pompás hatás. Azt hisszük, a jeles német betűöntő cég e legújabb produktuma is csakhamar olyan népszerűvé lesz, mint aminővé lett ujabbkori készítményeinek a legtöbbje, köztük például a *Secession* és *Herold* elnevezésű betűkompozíciók, a *Fliessende Linien*, *Libellen-Ornamente*, *Buchsdruck*, *Silvana* stb. című díszítménysorozatok. — A *Woellmer*-féle betűöntőde kis alakú mintakönyvet készített az utolsó 10 esztendő alatt készült termékeiből. A könyvet a közel jövőben egy nyomdászati kézikönyv fogja követni, amelyben egyebek közt az egytetemes betűvonal alapos ismertetésére is ki fognak terjeszkedni. — A *Brendler*-féle legújabb füzetéről, a „*Rheingold-Heft*”-ről folyóiratunk 34. oldalán szólnunk. — *C. Rüger* hármás tompafinon vonalakból kombinált újabb díszítő-anyagot, s ez a mostani empire-stilusos nyomtatványkiállítási irányzat mellett csakugyan pompásan használható.

Oroszországból. A legutóbbi közismert eseményekből bőven kivették részüket az orosz könyvnyomatók. Mint az általános sztrájkoknál rendszerint, úgy itt is első sorban arra törekedett a sztrájkoló munkásság, hogy a lapok megjelenését lehetetlenné tegyék. A legtöbb orosz városban nem is került ez különös fáradságukba, mert szaktársaink készséggel csatlakoztak a mozgalomhoz. Január végén és február elején a jelentékenyebb orosz városokban nem is igen jelenhettek meg a lapok. Általános sztrájk volt többek közt Szentpéterváron, Moszkvában, Varsóban, Lodzban, Rigában, Libauban, továbbá Reval, Jekaterinoszláv, Odessza, Harkov, Kiev, Kalis, Szaratov és Szamara városokban. A munkáságnak a rendőrséggel és katonasággal vívott utcai harcaiban több nyomdász veszítette az életét, s még többen sebesültek meg. Ha már ki kellett lépniök szaktársainknak: praktikusán használták ki a dolgot, s jelentékeny követelésekkel állottak elő. A főnökök több helyt szívesen teljesítették a követeléseiket; Lodzban például a munkaidő megrövidítését vívták ki, Moszkvában 20% béremelést értek el. Az utóbbi helyen most 2 rubel (5-16 K) a napi minimum, a számolási alapösszeg pedig 25 kopek (64 fillér) 1000 betűnkint.

Amerikai munkásviszonyok. A munkaadó meg a munkás közötti érintkezés nem olyan merev az Egyesült Államokban, mint nálunk. A kitűnően szervezett s folytonosan dúló gazdasági harc mellett ez paradoxonnak látszik, de igaz. Európában a munkástól nem annyira a munkateljesség dolgában, mint inkább a külső látszat tekintetében bizonyos katonai fegyelmet kívánnak meg. „Ne okoskodj, ne kérdezősködj: csak vakon engedelmessédj!” ebben a jelszóban csúcspodódik ki az európai gyári fegyelem. Az európai munkás nem munkatársa a főnökének, hanem szolgálója. Amerikában mindez másképpen van. A munkás alárendeltségi viszonya itt külsőleg meg sem nyilvánul. Ha valami kérni vagy megjegyezni valója van: éppen olyan fesztelen modorban adja elő a munkaadójának, mint ahogy azt munkástársával szemben tenné: nem kell tartania tőle, hogy beteges érzékenységgű főnöke a „köteles tisztelet” külső, szolgálai megnyilatkozásának hiánya miatt elbocsátja. A munkaidő megtartásának és alapos kihasználásának dolgában van ott bizonyos, a munkás saját kötelességtudásából sarjadó fegyelem, még pedig szigorúbb, mint bárhol is nálunk.

A passiva resistentiának az az önkéntelen vagy tudatos fajtája, hogy a munkás amikor teheti: vasárnapi élményeinek elbeszélésével, kvirtlizéssel, lézengéssel s egyéb változatos meg agyafúrt módon hol itt, hol amott csip el a munkaidejéből valamicskét: Amerikában ismeretlen valami. A jól fizetett, rövid munkaidejű amerikai munkás amíg a gyárban van: dolgozik amúgy istenigazában. Hiszen ha pihenni akar: azt is megteheti. Az Egyesült Államok és Kanada betűszedőinek meg gépmestereinek például van akkora kerestetük egy esztendőben, hogy belőle szerény életmód mellett két évig megélhessenek. Vagyis ha nem anyagiak gyűjtése ott az ember célja: hát berendezheti az életét úgy is, hogy egy esztendeig dolgozzon, egy esztendeig pedig pihen.

Beszélő újságok a XVIII. században. Érdekes könyvet irt *Funck-Brentano* jeles francia historikus „*Les Nouvellistes*“ címen, amelynek tárgya a XVIII. századbeli francia beszélő újságról szól. A XVIII. század első évtizedeiben Párisban csak három újság volt, amely meghatározott időközökben pontosan megjelent. De az újdonságnak előszóval való hirdetése és terjesztése olyanira elterjedt, hogy ennek jelentőségéről mostanig alig volt helyes fogalmunk. Pompásan organizált eleven sajtó volt akkor, amely a mi nyomtatott lapjainktól csak annyiban különbözött, hogy nem zsurnalisztákról, hanem novellistákról beszéltek. Mindazt, amit ma nyomtatnak, akkor előszóval kolportálták. A salonokban épp úgy, mint az utcasarkon meg lehetett tudni a legújabb eseményeket; a legérdekesebb hírhordók voltak azok, akik újdonságaikat nagy kiterjedésű tereken, sétahelyeken, klastromkertekben stb. nagy közönség előtt adták elő. Ez az ambuláns sajtó egészen olyan jellegű volt, mint a mi napisajtónk és még a munkabeosztása is megfelel a modern lapok munkabeosztásának. Itt szóokolt a politikai ember, a *vezércikkirő*, gondterhes, mélybarázdás homlokkal. Távolabb látjuk a *Parnasszus-novellistát*, aki mindig az eget ostromolja, aki az előkelő dámák salonjában és budoárjában *galáns* ujdonságokat mond el versben és prózában. *Doneau de Bizé* pompásan ír le egy embert, aki papiroson lobogtatva kezében, megjelenik a közterem: *levelet kapott Afrikából és föl akarja azt olvasni*. Ez lenne a külügyi politikai rovat! A külföldi tudósításokat fölolvasták és miként ma, kommentárokkal kísérték. Volt ezenkívül az úgynevezett apró hírek „rovatvezetője“, ambuláns műkritikus, ambuláns színi kritikus, szóval minden beszélő újságnak megvoltak az összes rovatvezetői. Sőt még beszélő hirdetések is voltak és nem szűkölködött komikum hijján némely házassági ajánlat kihirdetése. A beszélő újság politikai irányzata vagy a novellista egyéb tendenciája szerint, az eleven újságok előadási helye különböző volt, mert mindig számítani kellett bizonyos meghatározott hallgatóságra. Tagadhatatlan, hogy a novellistáknak a közvélemény kialakulására nagy befolyásuk volt. *Camille Desmoulins* újdonságaival olyan lázba hozta hallgatóságát, amely a *Bastille* bevételét eredményezte. **B. H.**

Öt szint nyomtató újabb rotációs gépet állított föl a König & Bauer cég a milánói Corriere della Sera nyomdájában, ahol az ötszín-nyomásos meg autotipiai képekkel gazdagon illusztrált *Domenica del Corriere* című heti lapot nyomtatják véle. E gép igazán tökéletes a maga nemében. Fő előnyei: a nyomtató szerkezet ügyes elrendezése, ami a könnyű hozzáférhetést biztosítja; a nehezebb alkotó részek alul vannak; a papirogöngy meg a színlamezek oldalvást elállíthatók, ami gyors és pontos regiszter-csinálást tesz lehetővé; az utolsóknak nyomtató hengertől a hajtogató tölcseríg a papiros útja viszonylag hosszú, ami a festék eközben bizonyos mértékig való megsikkadását biztosítja; a hajtogató szalag segedelme nélkül történik, s ezenkívül a lehető legpontosabban működő fűző szerkezet is van a gépen. Az óránkénti munkaképesség: 4000 drb tizenhat-oldalas példány fölvágvá, fűzve s egyszer hajtogatva, vagy pedig 8000 drb nyolc-oldalas példány. A beküldött próbanyomatok után ítélve a gép munkája kifogástalan.

Szabadalmazásra bejelentett szaktalálmányok.

Edvi Illés István szabadalmi ügyvivő Szabadalmi Értesítője szerint.

Typograph-Gesellschaft m. b. H. cég Berlinben. Külön-külön sodronyokon vezetett matricarudakkal bíró javított szedőgép. Minden egyes matricarúdnak felfüggesztő füle közvetlenül a vezetéksodrony alatt csuklósan és 90°-kal elforgathatóan van a matricarúddal összekötve, oly módon, hogy a matricarúd függélyes irányban beállítható és ekként a magukban véve ismeretes matricarudakon két vagy több különböző irásjelet alkalmazhatunk, anélkül azonban, hogy az illető matricarúdnak vezetéksodronyát el kellene hagynia. Bejelentve 1904 szeptember 22-én T. 944. szám alatt.

Compagnie Internationale de l'Electro-Typograph Méray & Rozür cég Párisban. Készülék sorok kizárására alkalmas ürpótlóknak perorált regisztráló szalagos betűöntő- és szedőgépek segélyével való öntésére. Javítások a 30.482. sz. szabadalommal védett betűöntő és összerakó berendezésen, mely utóbbi a gyakorlatban, főképp a normális hosszúságot túllépő sorok összerakásánál, némi hiányokat mutatott; ha pl. egy sor kevés hézagot tartalmaz és a kizárásnál végzendő negatív javítás kissé nagyobb mérvű, akkor az ürpótlók (sorzárók) oly kicsinyek lesznek, hogy nyomtatás alkalmával nem képesek az egyes szókat eléggé láthatóan elválasztani egymástól. Ezenfelül az igen kicsiny ürpótlók öntése és alakítása a gép működésében zavarokat idézhet elő; a lehető legtágabb határok között eszközölhető kellősítés célja a javításoknak, melyek szerint elektromos áramnak egy ismeretes regisztráló szalag meghatározott lyukkombinációi szerint történő elosztása által az ürpótlók vastagságát meghatározó mechanizmusok a kellő időben oly helyzetbe hozatnak, hogy

a helyesbítési egységeknek mindig pozitív összege a maximális számú kizárási hely között osztatik szét, másrészt a további kizárási helyek helyek összes ürpótlóhoz teljesen meghatározott kizárási egység adatik önműködően, azon célból, hogy az első (pl. 10) kizárt hézag és a következő kizárási számú helyek vastagságai közötti különbségek megközelítőleg kiegyenlítettessenek s ennélfogva a nyomtatás teljesen egyenletesen kizárt szedés külsejével birjon. Bejelentve 1903 május 3-án M. 1884. szám alatt.

Stange & Wagner cég Berlinben. Nedvesítő szerkezet fénynyomású gyorsajtók nyomólemezei számára. A fénynyomású gyorsajtók nedvesítő hengereinek eddigi elrendezésének az volt a hátránya, hogy vagy a gépet kellett nagyobbra építeni, ha maximális alakú nyomtatványt akartunk kapni, vagy pedig, ha a gép adott nagysági viszonyai megtartattak, akkor annál kisebb alakú nyomtatványt kaptunk, minél több tér ment veszendőbe a nedvesítő hengerek miatt. E vesztesség különösen akkor volt jelentékeny, ha flanel-hengereket alkalmaztak, melyekből mindig többnek kellett egymás mellett lennie, hogy a nedvesítés ne legyen túlságosan egyenlőtlen. E hátrányt jelen találmány szerint oly módon kerüljük el, hogy a nyomóhengerhez egész közel több henger van a nyomóhenger görbületének megfelelően alakított oldalsó csapágybakokban lazán és kiemelhetően elrendezve, oly módon, hogy a nedvesség a flanellel vagy nemezzel bevont felső hengerről a középső henger közvetítésével vitetik át az ismert módon ennyvel bevont alsó hengerre, mely a nedvességet a nyomólemezen egyenletesen elosztja. Bejelentve 1904 nov. 15-én S. 2999. szám alatt.

Hivatalos rész.

MEGHÍVÓ.

A Könyvnyomdászok Szakköre 1905. évi március hó 19-én, vasárnap délelőtt pontban 10 órakor, a körhelyiségben (Kerepesi-út 30. sz.) tartja meg

RENDES ÉVI KÖZGYÜLÉSÉT,

melyre a kör tagjai tisztelettel meghívotnak.

Napi rend:

1. Titkári jelentés a Kör működéséről.
2. Pénztáros jelentése a Kör pénzbeli ügyeiről.
3. Három számvizsgáló választása.
4. Tisztviselők és a választmány ujjá választása.
5. Indítványok.

Budapesten, 1905. február hóban.

A választmány.

Alapszabályaink értelmében a közgyűlés határozatképességéhez a tagok egyharmadának jelenléte szükséges. Kérjük tehát a Kör t. tagjait, hogy a közgyűlésen minél nagyobb számban jelenjenek meg.

Az alapszabályok 13. §-a értelmében indítványok a közgyűlés előtt nyolc nappal nyújtandók be a választmányhoz; e szabály alól csak oly sürgős természetű indítványok képezhetnek kivételt, melyeknek sürgősségét a közgyűlés elismeri.

A Szakkör 1905 március havi programja.

6-án este fél 8 órakor választmányi ülés a körhelyiségben.

19-én (vasárnap) d. e. 10 órakor rendes évi közgyűlés a körhelyiségben.

Este fél 8 órakor házi estély a körhelyiségben.

Vasárnapokon délelőtt különben a körhelyiségek a tagok szabad rendelkezésére állanak.

A választmány határozata szerint ezentúl a havi felolvasó ülések alkalmával, az ülések tartama alatt a körhelyiségekben a társasjátékok játéka nincs megengedve.

A Szakkör t. tagjait kérjük, hogy mindennemű kondícióváltozást, úgy az *abba való be-, mint kilépést haladéktalanul* adják tudtul a Kör pénztárosának (lakik: VIII, Röck-Szilárd-utca 30, I, 11), mert csak így kaphatják meg pontosan az őket megillető kiadványokat és meghívókat. Elég erre a célra egy egyszerű levelezőlap.

Az 1905. február 11-iki táncestélyre szóló tiszteletjegyeiket megváltották, illetve felülfizettek a következők: Korvin testvérek 10 K, Kósa R. 10 K, Patria-ny. igazg. 10 K, Gansel Zs. (Trencsén) 992 K, Fővárosi nyomda igazg. 5 K, Első m. papíripar r.-t. 5 K, Községi nyomda igazg. 5 K, Löwenstein Arnold igazgató 5 K, Molnár Mór (Szekszárd) 5 K, Bán Imréné (r.-t. főlölesg) 360 K, Szügyi Ferenc 3 K, Athenaeum dalegylet 2 K, Fekete Miksa 2 K, Kittel Mór 1 K, Pelczner Gábor 1 K, Rác Antal 1 K, Goldberger Armin 60 f, Sarlós Lajos 60 f, összesen 80 K 32 fillér, mely összeget a szaktanfolyam alapjához csatoltuk. Fogadják a nemesszívű adakozók igaz köszönetünket.

Választmányi ülés 1905. évi február 13-án.

Jelen vannak: László Dezső II. alelnök, Morócz Jenő h. titkár, Borszik István pénztáros, Boros Dezső ellenőr, Kohn Sándor II. leltáros, továbbá Bán Imre, Gyöngyösi Sándor, Horváth Alajos, Kún Kornél, Löwy Salamon, Novák Alajos, Radnai Vilmos, Sarlós Lajos, Spitz Adolf és Stalla Márton választmányi tagok, valamint Novák László, a szaktanfolyam gazdája. Igazolva távol: Tanay József elnök, Hahn Mór, Schornstein Jakab és Szauer Adolf.

Tanay József elnök betegsége miatt akadályozva lévén a megjelenésben, helyette László Dezső alelnök nyitja meg az ülést. A mult ülés jegyzőkönyve felolvastatik és hitelesítettik.

Propper Dezső körtag indítványozza, hogy a szaktanfolyam hallgatói közül alfabetikus sorrendben minden egyes havi ülésen legalább 2—3 szaktárs jelen legyen, továbbá hogy a Grafikai Szemlében csakis azok a szaktanfolyamra készített rajzok, tervezetek stb. jelenhessenek meg, melyeket a tanfolyam rajztanárjából és szakelőadójából alakult zsűri erre megfelelőeknek talált. A választmány az indítványok felett többek hozzászólása után napirendre tér, miután az első indítvány a szaktanfolyam tanulmányi szabályzatába ütközik, a másik pedig a Grafikai Szemle szerkesztőségének hatáskörébe vág.

Az Évkönyv számlája 1207 K 25 fillérről beérkezvén, az további eljárás végett pénztárosnak adatik ki.

A legközelebbi választmányi ülés napját március 6-ára, a rendes évi közgyűlés napját pedig március 19-ére tűzi ki a választmány s egyúttal kimondja, hogy szükség esetén a közgyűlés előtt rendkívüli választmányi ülést is tart. A közgyűlés napján házi estély lesz. A jelölt ülés egybehívásával pénztárost bizza meg a választmány.

A mult óról szóló pénztári jelentést és a tagsági forgalomról szóló kimutatást a választmány tudomásul veszi.

Borszik István indítványozza, hogy ideiglenes tagsági jegyek nyomattassanak és hogy egyes, állandóan kondícióban lévő szaktársakhoz felszólítás intéztesék a Körbe való belépés céljából. A választmány mindkét indítványt elfogadja s kivelülkel pénztárost bizza meg.

Novák Alajos vál. tag a Szakkör tanfolyamának előadói nevében a következő indítványt nyújtja be: „A Grafikai Szemle boritékánál eddig követett szokás, hogy a rajzok ötleterüen elfogadva kerültek kivitelle: szüntettesék be, ennek helyébe ajánlja, hogy a boritékra már legközelebb pályázat hirdettesék, hogy a Grafikai Szemle idei 7-ik számától kezdve a pályanyertes boritékkal jelen meg. A pályázat mellőzése esetén pedig ily rajzok csak a szakbizottság jóváhagyása után kerüljenek kivitelle.” Az indítvány feletti határozathozatal, tekintettel elnök távollétére, a legközelebbi ülésre halasztja a választmány.

A fővárosi statisztikai hivatal beérkezett kérdőívei és egy a Kör régebbi multságára vonatkozó fizetési meghagyás további eljárás végett kiadatik a pénztárosnak.

Novák László jelentését a szaktanfolyamról a választmány tudomásul veszi és egyúttal elhatározza a kísérleti nyomda tűzkár és betörés ellen való biztosítását.

Beérkezett az Ébredés dalkör évi jelentése és farsangi multságára szóló meghívó és tagsági jegy. Tudomásul szolgál.

Több tárgy nem lévén, az ülés véget ért.

Morócz Jenő
h. titkár.

Tagsági forgalom 1905 január hóban. Beléptek a Körbe:

Kender József, Ofenbeck Károly (Franklin-fiók), Herrer Jenő, Hermann Ármin, Kreisler Márton, Loósz János, Steiner Soma (Rigler), Frisch Árpád, Klitsch István, Preisz Rajmund (Athenaeum), Kollin Zsigmond (Uránia), Schwarz Lipót, Schwarz Mór (Schwarz testv.), Hajós Géza, Schwartz Géza (Trencsén), Wallenstein Manó (Pester Loyd), Mikhalcz János (Stephaneum), Bálint Mór, Kump Lajos (Fried és Krakauer) Spatz Béla, Klein Ármin II. (Hungária), Pfeiffer Jakab (A Nap), Wass Elemér (Pátria), Aigner Gyula, November Jakab, Pelczner Gábor, Fuchs Ármin, Szuchanek Viktor (Légrády), Károlyi Rezső (Egyetemi), Ádám Ferenc, Löbl Izsó (Kellner Ernő), Ungerleider Mihály (Franklin), Fara Ferenc, Horváth István, Koczaurek Rajmund, Liedl Mátyás (Nagy S.), Glatz Dezső, Rosenberg Aladár (Pallas), Heiser István, Unger Gyula, Novinszky Adolf (Államnyomda), Bikszegi Sándor, Eiler Márk, Máhr Ferenc, Waldmann Zsigmond (Pesti részv.), Polgár Jenő, Schuster József, Lammer Árpád, Reiner Aladár (Pátria). *Meghaltak:* Róza Dezső (Máv.), Szabó István (Gyoma). *Törleődök:* Rajner Ferenc (Hornvánszky), Truba Lajos (Pátria), Ondrejka Rezső, Plech Károly (ismeretlen tart.). — *Tagállomány a hó végén:* 549 rendes és 10 tb. tag, összesen 559 tag.

BEVÉTEL.

Pénztári kimutatás az 1905. évi január hóról.

KIADÁS.

Athozat a mult hóról			3869	20	Január 15-iki házi estély kiadása	36	94		
10 drb Hitelszöv. részjegy à 10 K.			100	—	Havi ülés és házi estély meghívója	10	—		
2 drb Gutenberg-részvény à 50 K.			100	—	Folyóiratok előfizetése egy negyedévre	15	—		
Gutenberg-szobor-alap			367	38	Novák-kiállítás és posta-kiadások	4	86	66	80
Acs-Mihály-alap			500	—	Készpénz e hó végén			3982	32
Január 15-iki házi estély bevétele			35	50	10 drb Hitelszöv. részjegy à 10 K.			100	—
					2 drb Gutenberg-részvény à 50 K.			100	—
Tagsági járulékokban befolyt:					Gutenberg-szobor-alap			367	38
Allamnyomda	3	—			Acs-Mihály-alap			500	—
Athenaeum	37	80			Szakirodalmi alap:				
Berkovics-nyomda	1	20			Készpénz e hó végén			451	70
Budapesti Hírlap	5	40			Szaktanfolyam:				
Buschmann	4	80			Asztalos-munkák a kísérleti nyomdába	116	80		
Czettel és Deutsch	2	40			Vaskereskedő számlája a kis. nyomd.	5	08		
Egyetemi nyomda	1	80			Kannák, üvegek a kísérleti nyomdába	3	96		
Fővárosi nyomda					Szolgának takarításért	10	—	135	84
Franklin	24	60							
Franklin-fiók	6	60							
Fried és Krakauer	3	—							
Galitzenstein	1	80							
Globus	4	80							
Hornvánszky	1	80							
Hungária	3	60							
Károlyi György	3	—							
Kellner Ernő	5	40							
Korvin testvérek	2	40							
Krammer és Erhardt	2	40							
Krausz és Társa		60							
Légrády	15	20							
Márkus Samu	1	80							
Máv. menetjegy-nyomda	2	40							
Nagy Sándor	3	60							
Neues Pester Journal	1	80							
Neuwald	1	20							
Pallas	13	20							
Pátria	7	20							
Pester Lloyd	7	20							
Pesti részvény-nyomda	29	40							
Poporul Român		—							
Posner	4	20							
Révai és Salamon	4	20							
Rigler	5	40							
Rózsa K. és neje	3	—							
Schwarz testvérek	2	40							
Stephaneum	7	20							
Székesfővárosi házi nyomda	6	—							
Thália-nyomda	1	80							
Wodianer	12	—							
Trencsénből	13	20							
Egyesektől:									
Kovács János	2	40							
Wankó Vilmos	1	80							
Fiedler Károly	3	60							
Mayer Rezső	10	—							
Kollin Zsigmond	—	60							
Propper Ernő	—	60							
Klein Antal	—	60							
Anhalt Adolf	3	—							
Thinschmidt Ede	1	20							
Klein Adolf	2	40							
Farkas Antal	2	40							
Goldstein Jenő	1	20							
Weisz Ármin	—	60							
Czeiszing József	—	60							
Grünhut Simon	—	60							
Skodnitz Jakab	—	60							
Wolf Antal	—	60							
Hochberg Jakab	—	60							
Kittel Mór	1	20							
Steinherz Miklós	—	60							
Vészi Gerzson	1	80							
Goldberger Ármin	—	60							
Pfeiffer József	1	20							
Krausz Lipót	1	20							
Berkó Mihály	1	20							
Róth Miklós	3	—							
Pick Béla	—	60							
Pfeiffer Emil	—	60							
Strauch Alajos	7	20							
		52	60						
Ebből 10% a szakir. alapra	31	40	280	26					
		31	14						
Szakirodalmi alap:									
Áthozat a mult hóról			420	56					
10% a főpénztárból			31	14					
			5704	04				5704	04

Pályázat tagsági jegyre.

A Könyvnyomdászok Szakköre választmányának megbízásából alulírott szakbizottság pályázatot hirdet a kör tagsági jegyeinek szedésére és nyomására. A tagsági jegy szövege a következő:

TAGSÁGI JEGY

melynek értelmében

t. .... szaktárs
mint a

KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRÉNEK

rendes tagja, ennek céljait elősegíti és összes kedvezményeiben részesül.

Budapest, 19.....

titkár.

elnök.

Kivonat az alapszabályokból.

2. §. A kör székhelye: Budapest.

4. §. A kör célja:

a) tömöríteni a szakeroket;

b) mindinkább terjeszteni és tökéletesíteni a szakismereteket és műizlést a könyvnyomdászat és annak rokon ágai terén;

c) elősegíteni a hazai nyomdászat érdekeit (a hatáskörében álló eszközökkel);

d) ápolni s föntartani tagjai társas és szellemi életét.

5. §. *Eszközök a célok elérésére:*

a) szakbavágó kérdések fölött való értekezések föl-olvasása, előadása s vitatása, szaktanfolyamok rendezése;

b) szaktanulmányi kirándulások rendezése;

c) szakközlöny és szakkönyvek kiadása;

d) szakbavágó pályázatok időnkinti kiírása;

e) szakkiallítások rendezése;

f) nyomtatványok, betűminták, szakkönyvek és szaklapok gyűjtése;

g) a tagokat szórakoztató multságok rendezése.

A legfőbb négy színű pályamunka formátuma az eddigi tagsági jegynél nem lehet nagyobb. Pályázat minden szakköri tag. — Pályadíj az Ács-Mihály-alap kamatai szolgálnak. I. díj: 40 korona a szedőnek, 20 korona a nyomónak. II. díj: úgy a szedőnek mint a nyomónak *elismerő oklevél*.

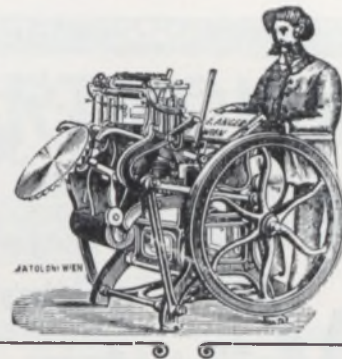
Pályaművek idegen kézírással címezve, jeligével el látva, a pályázó nevét magában rejtő jeligés levélke kíséretében 1905. évi április hó 30-áig a Könyvnyomdászok Szakköre elnökségéhez címezve (Budapest V, Hold-utca 7. sz.) küldendők be.

A pályázaton vázlatok is részt vehetnek, de ha az első díjat vázlat nyerné el, az csak a kinyomatás után adható ki, és pedig csak abban az esetben, ha a vázlat kivitele az elfogadott tervezetnek mindenben megfelel.

Budapest, 1904 december havában.

A Könyvnyomdászok Szakköre szakbizottsága.

Felelős szerkesztő Tanay József. ☉ Főmunkatárs Novák László.
Kiadótulajdonos a Könyvnyomdászok Szakköre.

Josef Anger & Söhne

Gépgyár és
vasöntöde

WIEN-HERNALS,
Hauptstrasse 122.

Szállít legújabb és legjobb szerkezetű gépeket könyv- és könyomdák, papiros-gyárak, üzleti könyveket készítő gyárak, könyvkötők, dobozgyártók számára, a legolcsóbban s a legkedvezőbb fizetési feltételekkel.

SCHÖNTAG GYULA

szakasztalos

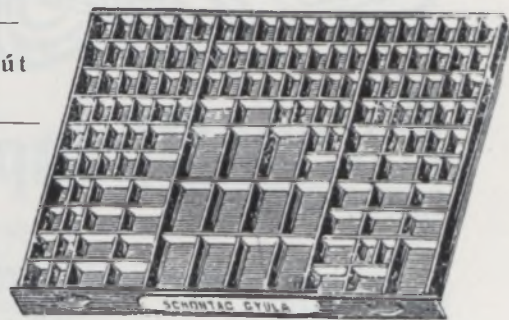
BUDAPEST

VI, Váci-körút
51. szám.

Kis antiqua-
szekrény 3 frt.

Nagy szekrény
4 frt.

*
Árjegyzék ingyen
és bérmentve.

Buch- u. Steindruck Farben-Fabrik

KAST & EHINGER
G.m.b.H.

STUTTGART

Gyári üzemünk feloleli valamennyi, a grafikai szakma gyártását, elismert kiváló miszámára szolgáló **FESTÉKEK** nőségben.

A cég minden kiállításon, melyen részt vett, ki lett tüntetve, így Párisban a **grand prix-vel** és két **arany-éremmel**, St. Louisban a **nagy díjjal**.

RAKTÁRAK AUSZTRIÁBAN
ÉS MAGYARORSZÁGBAN:

CARMINE HUGÓ

BÉCS, BUDAPEST (VI, Király-u. 26)
ÉS PRÁGA (Dittrichgasse 1968).

MAGYAR NYOMDÁSZOK ÉVKÖNYVE

SZERKESZTŐK

NOVÁK LÁSZLÓ — LÁSZLÓ DEZSŐ

KIADJA A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRE

1905

HUSZADIK ÉVFOLYAM

Karácsonykor jelent meg rendkívül díszes kiállításban, 12 műmelléklettel, s jelentékenyen bővített tartalommal. Ára Budapesten 1 K 40 f; vidékre 1 K 64 f, ajánlott küldéssel 2 K.

Megrendelhető a Grafikai Szemle kiadóhivatalában, Budapest V, Hold-utca 7. sz.

BERTHOLD H.

RÉZLÉNIAGYÁR ÉS
BETŰÖNTŐDE RESZV.-TÁRS.

BERLIN

Fióköntődék Szt. Pétervár, Moszkva
és Bauer & Co., Stuttgart

Nagy választék különféle körzet-
és betűujdonságokból, rézléniákból,
vignettákból és a t. ▽ Legnagyobb
választék orosz betűkből. ▽ Teljes
nyomdai berendezések gépekkel és
segédeszközökkel. ▽ Szolid kivitel.

Vezérképviselők:

PUSZTAFI ÉS TÁRSA

Budapest V, Pannonia-u. 2/b

a kik mintákkal
és ajánlatokkal
szolgálnak.

Első magyar könyv- és nyomdai
és festék- és hengeranyag-gyár.

KURZWEIL JÁNOS ÉS TÁRSA

SZÁMOS
KITŰNTETÉS.

GYÁR, IRODA ÉS RAKTÁR:

BUDAPEST

IX, Márton-utca 19.

TÁVBESZÉLŐ
56—64. SZ.

„PATENT“ gelatin-
hengeranyag.

Ujság-, mű-, illusztráció- és
díszmű- és mindenféle szí-
nes festékek, valamennyi
grafikai iparág részére. ▽
SZEDŐSORZÓ, igazítható
feszítővel, szab. saját találm.

47.004. és 53.406. sz. magy.-osztr. szabad.

KENCÉK és
BRONZOK.

KOBLINGER & GYULA

Fotokemigráfiai Műintézete

BUDAPESTEN

VII, Csengery-utca 22. sz.

Készít

KLISÉKET

művek, folyóiratok, árjegyzé-
kek, hirdetések részére. Tervek
fotolitográfiailag sokszorosít-
tatnak. ♣♣♣♣♣♣♣♣♣♣

TELEFON 14-61.

Alapítattott 1892.

Főraktár és iroda:

MÜLLER TESTVÉREK, Budapest V, Sólyom-utca 13.

CARMINE HUGO

GÉP- ÉS
SZERSZÁMGYÁRA

Budapest VI, Király-u. 26.

Főüzlet és gyár:
Bécs VII, Burggasse 90.

**A GRAFIKAI IPARÁGAK ÖSSZES
SZÜKSÉGLETEINEK RAKTÁRA.**

Képviselője: König és Bauer, Würzburg;
Hugo Koch és August Fomm, Lipcse
cégeknek.

Nyomdafestékek, kencék és
hengeranyagok nagy raktára

Kast és Ehinger

G. m. b. H. stuttgarti és
feurbachi gyáraiból.

Alapítattott 1878-ban.

Telefonszám 14-16.

A párisi kiállításon grand prix-vel
és két aranyéremmel, a st.-louisi
kiállításon nagy díjjal lett kitüntetve.

A KÖNYVNYOMTATÁS = SEGÉDESZKÖZEI =

úgy mint: különleges áruk, csiptetők, betűsorozók, szedő-léniák, vésők, lemezkécek, sormérők, egyengető ollók és kécek, szedő-zubbonyok, gépmesteröltözékek, továbbá

NYOMDÁSZ- PIPERECIKKÉK

mint nyakkendőtűk, gyűrűk, óraláncok és szivarszipkák, valamint söröskorsók és más e félék, megannyi nyomdász-címerrel, vagy Gutenberg-fejjel megrendelhetők

LIGETI JENŐ

Magyar Grafikus bizom. vállalatánál
Budapest VI, Izabella-u. 67.

C. Rüger

Leipzig

Rézléniagyár, bélyegző-metszés, vésőintézet és nyomdai kellékek gyára.

MAGYARORSZÁGI
VEZÉRKÉPVISELŐ:

KLEIN JÓZSEF

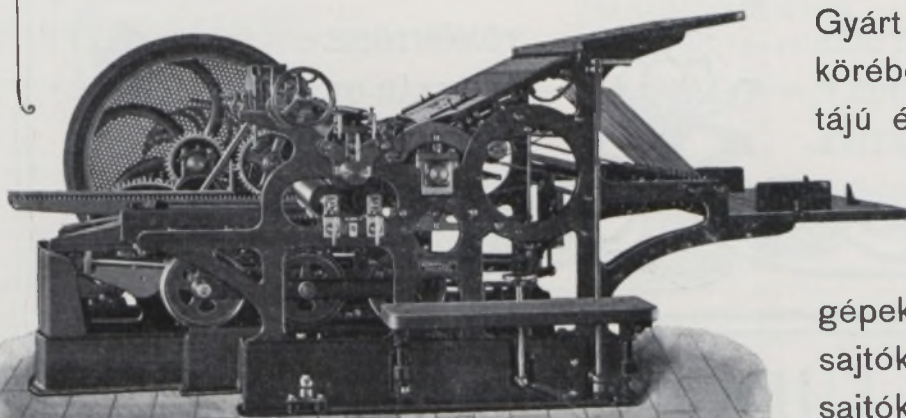
Budapest VI, Lovag-u. 2. sz.

Utóbbi teljes nyomdai és könyvkötészeti berendezések szállítására is vállalkozik, pontos teljesítést garantálva.

Magyarország egyedüli gyorsajtógyára.

Wörner J. és Társa

=====
Budapesten. =====

Gyárt a sokszorosító ipar körébe vágó mindenféle fajtájú és nagyságú gépet, és pedig: könyvnyomdai gyorsajtókat, körforgású nyomógépeket, könyomdai gyorsajtókat s könyomdai kézi-sajtókat, valamint különféle könyvkötő-gépeket.

Telefon 23-70. sz.

ELSŐ MAGYAR

Telefon 23-70. sz.

BETŰÖNTÖDE

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPEST VI, Dessewffy-utca 32. szám.

Dús raktárt tart magyar, német, tót, horvát, szerb, román és bolgár ékezetű

könyv- és címbetűkből, körzetekből, rézléniákból és kizárásokból,

továbbá a legkülönbébb ékítményekből és egyéb nyomdai felszerelvényekből.

Egész nyomdai berendezések jutányos árban és gyorsan foganatosítatnak.

BÉLYEGZŐ-METSZÉS.

MEHANIKA MŰHELY.

GALVANOPLASZTIKA.

TÖMÖNTÖDE.

ÓLOMZÁR-GYÁRTÁS.

RÉZLÉNYA-GYÁRTÁS.

!! UJDONSÁG !!

EGYETEMES TABELLA-ALAPZAT CZETTEL és BENDT-
NER szabadalma. o

TELEFON
56—64. SZ.

KURZWEIL JÁNOS ÉS TÁRSA

TELEFON
56—64. SZ.

Kitüntetések: Temesvár 1901.
Orsz. Iparegyesület: 1892. Filíp-
popol: 1892. Millenniumi kiállí-
tás Budapesten: Hors concours.

≡ ELSŐ MAGYAR KÖ- ÉS ≡
KÖNYVNYOMDAI FESTÉK-
ÉS HENGERANYAG-GYÁRA

Készít legjobb minőségű ujság-,
mű-, díszmű-, illusztráció- és szí-
nes festékeket. Grafikai kellékek
állandó és választékos raktára.

GYÁR, IRODA ÉS RAKTÁR: BUDAPEST IX, MÁRTON-UTCA 19.

BUDAPEST, 190

KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRE

TOVÁBBKÉPZŐ TANFOLYAMA
:: ÉS KISÉRLETI NYOMDÁJA ::

BUDAPEST VIII, TAVASZMEZŐ-UTCA 15.

BUDAPEST, 190

GRAFIKAI SZEMLE SZERKESZTŐSÉGE

V, HOLD-UTCA 7 ■ BUDAPEST ■ TELEFON 36—02

Budapest,

GÉP- ÉS SZERSZÁM-
GYÁRA A GRAFIKAI
IPARÁGAK SZÁMÁRA

CARMINE HUGÓ

ALAPÍTTATOTT 1878.
TELEFON 14—16. SZ.

MAGYARORSZÁGI FŐ-
RAKTÁR BUDAPEST VI,
KIRÁLY-UTCA 26. SZÁM

Budapest, 190

ELSŐ MAGYAR BETŰÖNTÖDE RÉSZV.-TÁRSASÁG

TELEFON 23—70.

BUDAPEST VI, DESSEWFFY-UTCA 32.

TELEFON 23—70.

CARMINE HUGÓ

GÉP- ÉS SZERSZÁMGYÁR ÉS A
GRAFIKAI IPARÁGAK ÖSSZES
SZÜKSÉGLETEINEK RAKTÁRA

BUDAPEST VI, KIRÁLY-UTCA 26. SZ.

TANAY JÓZSEF

A PÉSTI KÖNYVNYOMDA RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
MŰVEZETŐJE

Schöntag Gyula

Stecklin Nándor

Kast & Ehinger és Carmine Hugó cégek képviselője

Budapest

Első Magyar Betüöntöde Részv.-Társ.

*Mindig raktáron vannak magyar, német,
román, szerb, horvát és bolgár könyv- és
climbetük, körzetek, kizárások, éktímnéyek
és mindennemű nyomdai felszerelések.*

Budapest VI, Dessewffy-utca 32. szám.

Telefon 23-70. sz.

*A millenniumi kiállítás-
son díltami arany érem-
mel, az 1900. évi párisi
világkiállításon arany-
éremmel kitüntetve.*

Modern körzetek.

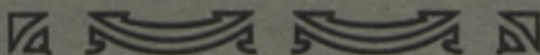

1 kilogramm ára K 7.20.

1934. sz. Min. 1.40 kg = 1 méter = 60 darab.

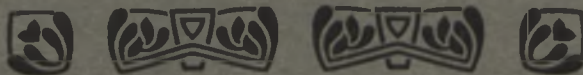
1935. sz. Min. 1.40 kg = 1 méter = 44 darab.

1936. sz. Min. 1.60 kg = 1 méter = 80 darab.

1937. sz. Min. 1.60 kg = 1.5 méter = 48 darab.

1939. sz. Min. 2.70 kg = 1.5 méter = 40 darab.

1938. sz. Min. 2 kg
= 0.5 M = 44 db.

1938. sz. Min. 2 kg
= 0.5 M = 44 db.

1940. sz. Min. 1.25 kg = 1.5 méter = 25 darab.

Cs. és kir. udv. betüöntöde ·· Rézléniagyár ·· Galváno-
plasztika ·· Tömöntöde ·· Nyomdai gépek gyártása
Brendler Károly és Fiai, Bécs VI

BRENDLER KÁROLY ÉS FIAI BÉCS

**! Új amerikai
papírvágó gép**

„Heureka“

**Rendkívül tartós és
célszerű szerkezet!
Egyszerű kezelés!!**

Ezen legújabb amerikai minták után szerkesztett papírvágó gép igen egyszerűen kezelhető és *rendkívül olcsó*. Mindazon papírvágó gépek között, melyek eddig könyvnyomdáknak, könyvkötészeknél vagy más vállalatoknál használtak, egyik sem nyújthatja azon technikai és gazdasági előnyöket, mint a mi legújabb papírvágógépünk *Heureka*.

Egyszerű!

Célszerű!

Olcsó!

Ezen alapelveket tartottuk a gép megszerkesztésénél mi is szem előtt.

Különleges technikai előnyei:

Nyugodtan álló keskenyvágó készülék, úgy alkalmazva, hogy azért bármily szélességekre is lehessen vágni. *Anélkül, hogy ehhez valami költséges és célszerűtlen külön álló készülék szükséges, 1 és fél cm. keskenységig abszolút biztos és pontos eredmény érhető el. A mi keskenyvágó készülékünkkel a legkisebb papírmennyiség is vágható.*

A **késbeállítás** ezen gépnél igen egyszerű módon, könnyen és *gyorsan* (két csavar segítségével) történik.

Az asztal erősen álló és kérjük megfigyelni:

Csak késállítás! Nem asztalállítás!

miáltal a ferde vágási felületek előfordulása lehetetlen. A gép hátsó szerkezetéről a jobb oldali rész (kb. egyharmad nagyság) igen

könnyen lecsavarható, ha hosszú szalagokat akarunk vágni, míg ellenben rövidebb vágási méretekhez a használandó, igazítható és a legkisebb ter

baloldali szélesebb rész mely egy kis kerékkel könnyű módon kezelhető metű személyek által is.

Gazdasági előnyök:

Minden gépnél a súly is fontos szerepet játszik. A mi papírvágó gépünk, anélkül hogy ez a szerkezet erősségét befolyásolná, minden eddig létező ilyfajta gép között a *legcsekélyebb súlyllyal* bír (csak 500 Kg.) és így bármely emeleten is elhelyezhető. A gépnek még egy fontos gazdasági előnye abban rejlik, hogy rendkívül egyszerű kezelése által rengeteg időt megtakaríthatunk és a keskenyvágó készülékkel bármily keskeny szalagok vágása is otthon eszközölhető.

A gépet 66 cm. vágási hosszúságra és 9.5 cm. késmagasságra építjük, mely méretek a mi tapasztalataink szerint legcélszerűbbek.

A géppel szállítatik: 2 drb öntött acél kés; 6 drb vágó lécs; 2 drb csavarkulcs; 1 darab olajozó.

Az ára felszerelve 720 kor.

**Kedvezményes
fizetési feltételek.**

Magyarországi vezérképviselőt:

KLEIN JÓZSEF, BUDAPEST, VI, Lovag-utca 2. sz.